

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

حجرات

مطابق با فتاویٰ مرجع عالیقدر
حضرت آیتا... العظمیٰ طوسی کُرکان مدظلہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

احكام خمس

نويسنده:

آيت الله سيد محمد علي علوي گرگاني

ناشر چاپي:

فقيه اهل بيت عليهم السلام

ناشر ديگيتالي:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	احکام خمس
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۱	فهرست
۱۴	مقدمه
۱۸	نقش خمس در حفظ دین و رفع نابسامانی‌ها
۱۸	اشاره
۲۰	جایگاه خمس در اسلام
۲۳	جامعیت اسلام
۲۸	بخش اول: خمس از دیدگاه قرآن و روایات
۲۸	اشاره
۳۰	الف) از دیدگاه قرآن کریم
۳۰	اشاره
۳۱	معنای غنیمت در قرآن
۳۳	ب) از دیدگاه روایات
۳۳	اشاره
۳۴	خمس در گفتار امامان معصوم علیهم السلام
۳۹	ادای خمس و دیگر وجوهات، جهاد در راه خداست
۴۰	یک داستان جالب
۴۲	بخش دوم: برکات پرداخت خمس و زیان‌های ناشی از نپرداختن آن
۵۰	بخش سوم: آثار عدم پرداخت خمس و سایر حقوق مالی
۵۸	بخش چهارم: استفتاءات مربوط به خمس و مسائل مرتبط با آن
۵۸	اشاره

۶۰	فصل اول: «محاسبه، زمان و شرایط پرداخت خمس»
۶۷	فصل دوم: «خمس درآمد و حقوق»
۷۳	فصل سوم: «خمس سرمایه و ابزار»
۸۵	فصل چهارم: «خمس هدیه، عیدی و جایزه»
۹۰	فصل پنجم: «خمس مهریه و ارث و دیه»
۹۴	فصل ششم: «خمس پس انداز»
۱۰۱	فصل هفتم: «خمس حج و زیارت»
۱۰۴	فصل هشتم: «خمس زمین و مسکن»
۱۱۴	فصل نهم: «خمس وسایل زندگی و عروسی»
۱۲۱	فصل دهم: «خمس وسیله نقلیه و خودرو»
۱۲۵	فصل یازدهم: «خمس وام و قرض»
۱۳۱	فصل دوازدهم: «خمس سگه و طلا»
۱۳۴	فصل سیزدهم: «خمس کتاب و رایانه»
۱۳۷	فصل چهاردهم: «پرداخت خمس»
۱۴۲	فصل پانزدهم: «سهم سادات»
۱۴۴	فصل شانزدهم: «اموال خمس نداده»
۱۴۷	فصل هفدهم: «فرار از خمس»
۱۴۹	فصل هجدهم: «اصطلاحات»
۱۴۹	مفهوم مؤونه
۱۵۰	خمس و مالیات
۱۵۰	مصالحه
۱۵۰	سال خمسی
۱۵۱	دستگردان
۱۵۲	درباره مرکز

احکام خمس

مشخصات کتاب

سرشناسه: علوی گرگانی، سیدمحمدعلی، ۱۳۱۷ -

عنوان و نام پدیدآور: احکام خمس / مولف علوی گرگانی.

مشخصات نشر: قم: فقیه اهل بیت (ع)، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۱۴۴ص.

شابک: ۵۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۲۴۸-۴-۹

وضعیت فهرست نویسی: فاپا

موضوع: خمس

موضوع: خمس -- فتواها

موضوع: خمس -- جنبه های قرآنی

موضوع: خمس -- احادیث

رده بندی کنگره: ۱۸۸/۶BP/ع۸الف ۳ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۵۷۱۴۲

ص: ۱

اشاره

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَاللَّعْنُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ
أَجْمَعِينَ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ

ص: ٢

خمس

حضرت آیت الله العظمی

حاج سید محمد علی علوی گرگانی مدظلہ العالی

ص: ۳

نقش خمس در حفظ دین و رفع نابسامانی ها ۱۱

جایگاه خمس در اسلام. ۱۳

جامعیت اسلام. ۱۶

بخش اول: خمس از دیدگاه قرآن و روایات.. ۲۱

الف) از دیدگاه قرآن کریم.. ۲۳

معنای غنیمت در قرآن. ۲۴

ب) از دیدگاه روایات... ۲۶

خمس در گفتار امامان معصوم علیهم السلام. ۲۷

ادای خمس و دیگر وجوهات، جهاد در راه خداست... ۳۲

یک داستان جالب... ۳۳

بخش دوم: برکات پرداخت خمس و زیان ناشی از نپرداختن آن. ۳۵

بخش سوم: آثار عدم پرداخت خمس و سایر حقوق مالی.. ۴۳

بخش چهارم: استفتاءات مربوط به خمس و مسائل مرتبط با آن. ۵۱

فصل اول: «محاسبه، زمان و شرایط پرداخت خمس» ۵۳

فصل دوم: «خمس درآمد و حقوق» ۶۰

فصل سوّم: «خمس سرمایه و ابزار» ۶۶

فصل چهارم: «خمس هدیه، عیدی و جایزه» ۷۸

فصل پنجم: «خمس مهریه و ارث و دیه» ۸۳

فصل ششم: «خمس پس انداز» ۸۷

فصل هفتم: «خمس حج و زیارت» ۹۴

فصل هشتم: «خمس زمین و مسکن» ۹۷

فصل نهم: «خمس وسایل زندگی و عروسی» ۱۰۷

فصل دهم: «خمس وسیله نقلیه و خودرو» ۱۱۴

فصل یازدهم: «خمس وام و قرض» ۱۱۸

فصل دوازدهم: «خمس سگه و طلا» ۱۲۴

فصل سیزدهم: «خمس کتاب و رایانه» ۱۲۷

فصل چهاردهم: «پرداخت خمس» ۱۳۰

فصل پانزدهم: «سهم سادات» ۱۳۵

فصل شانزدهم: «اموال خمس نداده» ۱۳۷

فصل هفدهم: «فرار از خمس» ۱۴۰

فصل هجدهم: «اصطلاحات» ۱۴۲

مفهوم مؤونه. ۱۴۲

خمس و مالیات... ۱۴۳

مصالحه. ۱۴۳

سال خمسی.. ۱۴۳

دستگردان. ۱۴۴

ص: ۶

دین مقدّس اسلام، کامل ترین ادیان و قرآن مجید، جامع ترین کتاب آسمانی است. احکام مربوط به آنچه که بشر به آن نیاز داشته و امور مادی و معنوی افراد به آن بستگی دارد، در قرآن آمده و وظیفه انسان ها نسبت به آنها مشخص شده است. خداوند در قرآن کریم به این مطلب اشاره فرموده است:

«لَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ»^(۱)

«هیچ تر و خشکی نیست، مگر این که در کتابی روشن [ثبت] است»

مقصود آیه شریفه، این است که هیچ مطلب و موضوعی که مورد نیاز مردم باشد در جهان وجود ندارد مگر آن که حکم آن و وظیفه انسان ها نسبت به آن، در قرآن مجید بیان شده است و رمز خاتمیت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و شریعت مقدّس نبوی همین است.

اسلام تنها دینی است که می تواند دنیا و آخرت، و مادّیت

ص: ۷

و معنویت ملت ها را اصلاح نماید؛ لذا خداوند پیروی از آن را واجب فرموده است و همگان باید از آن پیروی و متابعت نمایند.

«إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ» (۱)

«در حقیقت، دین نزد خدا همان اسلام است»

«وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ» (۲)

«و هر که جز اسلام، دینی [دیگر] جوید، هرگز از وی پذیرفته نشود»

اگر در آیات شریف، قرآن دقت و تدبّر کنیم، خواهیم دانست که قرآن مجموعه ای است از دستورات عبادی، سیاسی، اجتماعی و اخلاقی و در یک کلمه، مادی و معنوی و دنیوی و اخروی که سعادت و خوشبختی انسان ها در سایه عمل به این دستورات تأمین می گردد. به قول شاعر:

ز احکام قرآن چو سر تافتیم

به جای خوشی ناخوشی یافتیم

اگر رهبر خلق قرآن بُدی

جهان سربه سر چون گلستان بُدی

آری، عمل به دستورهای اسلام و نصب العین قرار دادن

ص: ۸

۱- . سوره مبارکه آل عمران، آیه ۱۹

۲- . سوره مبارکه آل عمران، آیه ۸۵

آیات شریفه قرآن، جامعه بشری را به سوی زندگی شرافتمندانه و حیات طیبه سوق می دهد. خداوند متعال این نکته را به مسلمانان تذکر داده است:

«مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً» (۱)

«هر کس، از مرد یا زن، کار شایسته کند و مؤمن باشد، قطعاً او را با زندگی پاکیزه ای، حیات [حقیقی] بخشیم»

یکی از دستورهای مهم اسلام که نقشی بسیار حساس در گسترش عدالت اجتماعی و اقتصاد اسلامی دارد، مسأله خمس است. این مسأله، یکی از ارزش های بنیادین و کلیدی اسلام به شمار می رود که اگر به طور جدی و فراگیر بدان عمل می شد و هر فرد شیعه، اعم از زن و مرد و ثروتمندان و افراد کم بضاعت جامعه، خود را متعهد و ملتزم به پرداخت بدهی خود می نمودند و بدون وقفه و تأمل، در پرداخت آنچه به مال و ثروت آنان تعلق می گیرد، اعم از کم و یا زیاد تسامح، کوتاهی، عذرتراشی و بهانه جویی نمی کردند و نسبت به آن، دیدی مانند نماز، که اکثریت مردم آن را به عنوان فریضه واجب خود پذیرفته اند، داشتند، بی شک جامعه شیعی چهره ای دیگر داشت و حوزه های علمیه، مراکز دینی، فرهنگی و تبلیغاتی، نوراتیت و معنویت بیشتر و رونق زیادتری داشتند.

ص: ۹

اینجانب تصمیم گرفتم با مدد الهی و توجهات حضرت ولی عصر ارواحنا فداه، کتابی را درباره این دستور بزرگ اسلامی به رشته تحریر درآورم که به بررسی این واجب الهی بر اساس آیات و روایات پرداخته و در ادامه، احکام آن مطابق با فتاوی مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی علوی گرگانی مد ظله بیان می گردد. امید است این عمل هر چند ناچیز مورد قبول حضرت حق و حجت او حضرت ولی عصر ارواحنا فداه قرار گیرد. انشاء الله

الاحقر سید عبد الحمید شهاب

۱۶ ربیع الثانی ۱۴۳۵

ص: ۱۰

مسأله خمس آن قدر در اسلام اهمیت دارد که در روایات ما تعبیرات شگفت انگیزی درباره آن به کار برده شده است. برای مثال، به این روایت توجه فرمایید:

محمد بن زید طبری می گوید:

مردی از تجار فارس که از دوستان امام رضا علیه السلام بود، نامه ای به ایشان نوشت و درخواست کرد تا امام علیه السلام به او در مصرف خمس اجازه بدهد. حضرت علیه السلام در جواب نوشتند:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ، ضَمِنَ عَلَيَّ الْعَمَلِ الثَّوَابَ وَ عَلَيَّ الضَّيْقِ الْهَمَّ. لَمَّا يَحِلُّ مَالٌ إِلَّا مِنْ وَجْهِ اللَّهِ وَ إِنَّ الْخُمْسَ عَوْنُنَا عَلَى دِينِنَا وَ عَلَى عِيَالِنَا وَ عَلَى مَوَالِينَا وَ مَا نَبْدُلُهُ وَ نَشْتَرِي مِنْ أَعْرَاضِنَا مِمَّنْ نَخَافُ سَيْطَوْتَهُ؛ فَلَا تَزُؤُوهُ عَنَّا وَ لَا تَحْرِمُوا أَنْفُسَكُمْ دُعَاءَنَا مَا قَدَرْتُمْ عَلَيْهِ فَإِنَّ إِخْرَاجَهُ مِفْتَاحُ رِزْقِكُمْ وَ تَمْحِصُ ذُنُوبِكُمْ وَ مَا تَمْهَدُونَ

لِأَنْفُسِكُمْ لِيَوْمٍ فَآفَتْكُمْ وَ الْمُسْلِمُ مَنْ يَفِي لِّلَّهِ بِمَا عَهْدَ إِلَيْهِ وَ لَيْسَ الْمُسْلِمُ مَنْ أَجَابَ بِاللِّسَانِ وَ خَالَفَ بِالْقَلْبِ؛ وَ السَّلَامُ» (۱)

به نام خداوند بخشنده مهربان. به یقین، خداوند توسعه دهنده و کریم است، اجر و پاداش را بر نیکی ها و غم و غصه را بر تنگ نظری ها ضمانت نموده است. مالی را که از راه غیر مشروع به دست آید، حلال نموده است و همانا خمس کمکی برای اهداف مقدس و بزرگ دینی ماست و همچنین پشتوانه ای است برای خانواده و دوستان ما و وسیله ای است برای حفظ آبروی ما از آنانی که بر قدرشان بیم داریم.

خمس را از ما دریغ ندارید و خویشتن را از دعای خیر ما محروم نسازید؛ چرا که جدا کردن خمس از سرمایه هایتان کلید روزی شماسست (یعنی روزی شما را زیاد می کند) و موجب پاک شدن گناهانتان و زمینه ساز روز نیازتان در آخرت خواهد بود و مسلمان کسی است که به عهدهی که خدا با او کرده وفا کند، مسلمان آن نیست که با زبان بپذیرد و با دل مخالفت کند؛ و السلام.

با اینکه خمس نقش مهم و حساسی در اسلام دارد و کارهای بزرگی به واسطه پرداخت این فریضه دینی در جهان تشیع انجام می گردد و برکاتی زیادی عاید اسلام می شود ولی متأسفانه بسیاری از ثروتمندان مسلمان که توان و قدرت مادی خوبی دارند و می توانند با پرداخت این واجب دینی نقش مهمی در گشودن گره های اقتصادی، فقر و نیاز از جامعه و

ص: ۱۲

ترویج دین و نشر معارف عالی تشیع و تربیت مبلغان و مجتهدان و اسلام شناسان داشته باشند، به واسطه وساوس شیطانی، متابعت هوای نفسانی و شبهه افکنی های منحرفان و گمراهان، از انجام این وظیفه دینی شانه خالی کرده و به این فریضه واجب عمل نمی کنند؛ در نتیجه، ضربه بزرگی به مکتب تشیع می زند و خود را نیز بدبخت و مدیون و گرفتار می نمایند.

جایگاه خمس در اسلام

اسلام درآمدهایی را که از طرق نامشروع همچون اختلاس، احتکار، کم فروشی، ربا، سرقت، رشوه و امثال آن بدست می آید را به شدت حرام کرده و حکومت اسلامی را مسئول بازگشت این اموال به صاحبان اصلی آنها دانسته است.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام بعد از بدست گرفتن ظاهری حکومت بعد از خلیفه سوم فرمود:

«وَاللَّهِ لَوْ وَجَدْتُهُ قَدْ تَزَوَّجَ بِهِ النِّسَاءَ وَ مَلَكَ بِهِ الْإِمَاءَ لَرَدَدْتُهُ» (۱)

به خدا سوگند، بیت المال تاراج شده را هر کجا که بیابم به صاحبان اصلی آن باز می گردانم، گرچه با آن ازدواج کرده و یا کنیزانی خریده باشند.

با این حال، به دلیل تفاوت های حکیمانه ای که خداوند میان

ص: ۱۳

انسان ها قرار داده است و به خاطر تلاش و تخصیص و ابتکار، برخی افراد درآمد بیشتری دارند که آن را از طریق مشروع کسب کرده اند و برخی افراد نیز با درآمد کم، توان اداره زندگی خود را ندارند. تمام نظام های بشری برای کم درآمدها به فکر چاره بوده اند زیرا اگر این خلأ به نحوی پر نشود، کینه و حسادت کم درآمدها نسبت به پردرآمدها شعله ور می شود و شعله اش ممکن است همه چیز را بسوزاند. اگر گرسنگان سیر نشوند، خطر بالارفتن آمار جنایات جدی می شود و هر نظامی که به فکر گرسنگان نباشد، ماندنی نیست. گرسنگی جمعی از مردم و پرخوری جمع دیگر را هیچ عقل و وجدان سالمی نمی پذیرد؛ به همین دلیل، برای حل این مسأله افراد و حکومت ها، طرحهای زیادی ارائه داده اند که رایج ترین آنها گرفتن مالیات و برقراری تأمین اجتماعی و ایجاد مؤسسات خیریه و صندوق های قرض الحسنه و امثال آن است.

اسلام نیز که مکتبی جامع و اجتماعی است، برای فقرزدایی و حل مشکل محرومان جامعه، طرحهایی را ارائه داده که یکی از آنها، مسئله خمس است. رسیدگی به فقرا به قدری مهم است که حضرت علی علیه السلام در حال نماز انگشتر خود را به فقیری عطا کرد که در مسجد از مردم تقاضای کمک می کرد و کسی به او پاسخ مثبتی نداد، و اشاره نکرد که صبر کند و بعد از نماز به او کمک کند بلکه در حال رکوع انگشتر خود را به او بخشید و آیه نازل شد:

«إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ» (۱)

«سرپرست و ولی شما تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند، همانها که نماز را برپا می دارند و در حال رکوع، زکات می دهند»

خمس، نوعی تعدیل ثروت است که انسان با اراده خود و با قصد قربت، بر اساس ایمانی که دارد و اعتمادی که به او می شود، درآمدهای خود را بررسی و هزینه متعارف زندگی خود را از آن کاسته و بیست درصد از سودی را که مازاد بر هزینه زندگی سالانه او است به عالم ترین، متقی ترین و بی هوس ترین افراد می پردازد تا او همچون و کیلی مورد اعتماد، در آنچه به صلاح جامعه می بیند، هزینه کند.

این تعدیل ثروت از طریق خمس و زکات، امری واجب است ولی اسلام برای تعدیل ثروت راههای غیر الزامی دیگری نیز از قبیل وقف، هبه، صدقه، انفاق، وصیت، نذر، عهد، ایثار، قرض الحسنه و امثال اینها قرار داده است.

تعدیل ثروت در بعضی از مکاتب اقتصادی همچون کمونیسیم، از طریق نفی مالکیت خصوصی و به انحصار دولت درآوردن همه چیز، آن هم به صورت اجبار صورت می گیرد که در این نوع تعدیل هیچ گونه آزادی، انتخاب و رشد وجود ندارد.

ص: ۱۵

آری، از امتیازات اسلام آن است که اقتصاد آن با اخلاق و عاطفه آمیخته است همان گونه که سیاست و دیانت آن به هم آمیخته است. نماز جمعه با این که یک عمل عبادی است یک مانور سیاسی هم هست. اسلام حتی در جهاد، به مسائل دینی، عاطفی، اخلاقی، اجتماعی و سیاسی نیز توجه دقیق دارد.

این علی بن ابیطالب علیهما السلام است که در بحبوحه جنگ به خورشید نگاه می کند تا مبادا نماز اوّل وقتش از دست برود و فرزندش امام حسین علیه السلام نیز ظهر عاشورا در برابر سیل تیر دشمن، نه تنها نماز واجب می خواند بلکه به مستحبات نماز نیز از قبیل اذان، اقامه، جماعت، اوّل وقت و ... توجه کامل دارد؛ و باز می بینیم امیرالمؤمنین علیه السلام در وسط جنگ، وقتی یارانش آب را در ظرفی ترک دار برای او می آورند، می فرماید: آشامیدن آب از ظرف ترک دار مکروه است. (چه بسا ذرات آلوده ای که لابه لای آن ترک باشد و آب را غیر بهداشتی کند).

در وسط یکی از جنگ‌ها، بعضی افراد از ایشان می پرسند: نظر شما درباره فلانی و فلانی چیست؟ حضرت علیه السلام که می بیند پاسخ این سؤال سبب فتنه و تفرقه می شود سؤال کننده را توبیخ می کند و اجازه نمی دهد امتی که به وحدت کلمه نیاز دارند دستخوش تفرقه شوند؛ و باز می بینیم به هنگام جنگ، شخصی از علی علیه السلام معنای توحید را می پرسد و رزمندگان از سؤال او ناراحت می شوند، حضرت علیه السلام می فرماید: جنگ ما برای توحید

است و سپس توحید را برای او معنا می کند.

به رزمندگان دستور می دهد آب آشامیدنی دشمن را مسموم نکنید؛ درختانشان را قطع و به فراریان تیراندازی نکنید؛ به زنان و کودکان و سالمندان کاری نداشته باشید. در کجای دنیا سراغ دارید که جنگ، سیاست، عبادت و اقتصاد اینگونه با مسائل اعتقادی، اجتماعی، اخلاقی، بهداشتی و عاطفی آمیخته باشد؟

در نظام اسلامی رابطه میان مردم و رهبر الهی رابطه صلوات و درود است. به مردم فرمان می دهد که به پیامبرشان درود فرستند:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا (۱)»

«ای کسانی که ایمان آورده اید، بر او (پیامبر) درود فرستید و سلام گوید و کاملاً تسلیم (فرمان او) باشید»

و به پیامبر صلی الله علیه و آله نیز دستور می دهد به پرداخت کنندگان زکات صلوات و درود فرستد:

«خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَ تُزَكِّيهِمْ بِهَا وَ صَلِّ عَلَيْهِمْ (۲)»

«از اموال آنها صدقه ای (بعنوان زکات) بگیر تا بوسیله آن، آنها را

ص: ۱۷

۱- . سوره مبارکه احزاب، آیه ۵۶

۲- . سوره مبارکه توبه، آیه ۱۰۳

پاک سازی و پرورش دهی و (به هنگام گرفتن زکات) به آنها دعا کن»

در اسلام، روزهایی عید نامیده شده است که ضمن شادی و تبریک، رسیدگی به محرومان از طریق تقسیم گوشت قربانی در عید قربان و سیر کردن شکم گرسنگان در عید فطر از طریق زکات فطره مورد توجه است.

جامعیت اسلام تا آنجاست که حتی خوردن و آشامیدن، هدفمند طراحی شده است؛ در کنار جمله «کُلُوا» که فرمان خوردن است:

یکجا می فرماید: «كُلُوا ... وَ لَا تُسْرِفُوا»^(۱) در خوردن زیاده روی نکنید؛

یکجا می فرماید: «كُلُوا ... وَ اشْكُرُوا»^(۲) به خاطر خوردن از خداوند تشکر کنید؛

یکجا می فرماید: «كُلُوا ... وَ اعْمَلُوا صَالِحًا»^(۳) با قدرتی که از غذا خوردن بدست می آورید کار نیک انجام دهید؛

یکجا می گوید: «كُلُوا ... وَ لَا تَطْغَوْا فِيهِ»^(۴) از قدرتی که به وسیله غذا بدست آورده اید طغیان نکنید؛

ص: ۱۸

۱- . سوره مبارکه اعراف، آیه ۳۱

۲- . سوره مبارکه بقره، آیه ۱۷۲

۳- . سوره مبارکه مؤمنون، آیه ۵۱

۴- . سوره مبارکه طه، آیه ۸۱

یکجا می فرماید: «كُلُوا... وَلَا تُسْرِفُوا»^(۱) بخورید و حق آن را اداء کنید؛

و یکجا می فرماید: «فَكُلُوا... وَ أَطْعِمُوا»^(۲) بخورید و به دیگران نیز اطعام کنید؛

حتی آنجا که به زنبور عسل الهام می کند شیره گل را بمکد، دستور می دهد که عسل بسازد؛ بنابراین، اسلام دین خوردن و خوابیدن نیست بلکه خوردن و خوراندن و کار نیک انجام دادن و طغیان و زیاده روی نکردن است و همه با هم در نظر گرفته شده است. در کدام مکتب به این جامعیت توجه شده است؟

ص: ۱۹

۱- . سوره مبارکه انعام، آیه ۱۴۱

۲- . سوره مبارکه حج، آیه ۲۸

بخش اول: خمسی از دیدگاه قرآن و روایات

اشاره

ص: ۲۱

اشاره

«وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَ لِلرَّسُولِ وَ لِأَيِّ الْقُرْبَىٰ وَ الْيَتَامَىٰ وَ الْمَسَاكِينِ وَ ابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ» (۱)

«بدانید هر گونه غنیمتی به دست آورید، خمس آن برای خدا، برای پیامبر و برای ذی القربی و یتیمان و مسکینان و واماندگان در راه (از آنها) است، اگر به خدا ایمان آورده اید»

خداوند در این آیه شریفه، به صراحت، حکم به وجوب خمس نموده است به ویژه ادامه آیه که می فرماید: «إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ» «اگر به خدا ایمان آورده اید»؛ مفهوم این فراز آن است که شرط داشتن ایمان، خمس دادن است و اگر کسی از پرداخت خمس خودداری کند و این فریضه بزرگ را انجام ندهد، به خدا ایمان ندارد. عبارت «إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ» اهمیت و عظمت خمس را مضاعف می نماید.

ص: ۲۳

در هر صورت، آیه شریفه به روشنی بر وجوب خمس دلالت دارد و جای هیچ گونه شک و تردیدی در آن نیست. تنها یک نکته را باید بررسی کرد و آن نکته این است که آیا مراد از غنیمت، که در آیه «غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ» ذکر شده، غنایم جنگی است که در جنگ های صدر اسلام به دست مسلمانان می آمد، یا شامل همه غنایم است تا آنچه را هم که به واسطه کسب، تجارت، صنعت و کشاورزی به دست مؤمنین می آید شامل شود؟

اینجا محل اختلاف بین شیعه و اهل تسنن است. علمای اهل تسنن خمس را به غنایم و منافع که در جنگ به دست رزمندگان بیاید اختصاص داده اند، ولی علما و مجتهدین شیعه، همگی معتقدند و فتوا داده اند که خمس به هر منفعتی که به دست مردم برسد، تعلق گرفته و تنها به غنایم جنگی اختصاص ندارد. از این رو، لازم است در این مورد قدری تأمل و بحث شود که شبهه ای در اذهان نماند.

معنای غنیمت در قرآن

در آیات بسیاری از قرآن مجید، کلمه «غنم» و مشتقات آن ذکر شده است. مفسران متقدم و متأخر شیعه، بدون هیچ گونه تردید، این کلمه را به معنای مطلق فواید و همه بهره ها تفسیر کرده اند. برای نمونه، به چهار مورد از این آیات شریفه اشاره می نمایم:

ص: ۲۴

۱. «تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ (۱)»

«شما آرزو دارید بهره ای از متاع ناچیز دنیا ببرید، در حالی که منافع و بهره های زیادی نزد خدا هست»

۲. «فَكُلُوا مِمَّا غَنَمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَ اتَّقُوا اللَّهَ (۲)»

«پس اکنون از هر چه منافع به دست آورید، بخورید حلال و گوارا باشد برای شما»

۳. «وَ مَغَانِمٌ كَثِيرَةٌ يَأْخُذُونَهَا وَ كَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا (۳)»

«و به بهره ها و منافع بسیاری خواهند رسید و خداوند بر همه امور مقتدر و داناست.»

۴. «وَ وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا (۴)»

«خدا به شما وعده گرفتن منافع و بهره های فراوانی نموده است که شما به دست می آورید»

خوانندگان عزیز، همچنان که ملاحظه فرمودید آیات

ص: ۲۵

۱- . سوره مبارکه نساء، آیه ۹۴

۲- . سوره مبارکه انفال، آیه ۶۹

۳- . سوره مبارکه فتح، آیه ۱۹

۴- . سوره مبارکه فتح، آیه ۲۰

شریفی که به عنوان نمونه ذکر گردید آیاتی است که در آنها کلمه های گرفته شده از «غنم» به نظر تمام مفسران به معنای مطلق فواید و منافع تفسیر گردیده اند.

بنابراین، کلمه «غَنِمْتُمْ» که در آیه ۴۱ سوره مبارکه انفال آورده شده است به معنای کلیه منافع و بهره هایی است که به انسان ها می رسد و یکی از مصادیق آنها هم منافع و غنایم جنگی است.

(ب) از دیدگاه روایات

اشاره

امامان معصوم علیهم السلام به عنوان راهبران الهی و منادیان هدایت، در قول و عمل خود، با استناد به آیه خمس و با تکیه بر مفهوم «غنیمت» در آیه شریفه، بر این امر مهم از فروع اعتقادی توجه خاصی نموده اند. آن بزرگواران، خمس را از انحصار به غنایم جنگی بیرون آورده و به دیگر دستاوردها از جمله سود کسب ها تعمیم داده اند.

ائمه علیهم السلام خمس را به عنوان حق ولایت و امامت از مردم گرفته و هزینه کردن آن را نیز خود به عهده داشتند و حتی در زمانی که در تقیه به سر می بردند، برای این امر نماینده و وکیل تعیین و معرفی می نمودند که ان شاء الله در فصل هفتم، همه نمایندگان و وکلای آن بزرگواران را به طور مفصل معرفی خواهیم نمود.

این مسؤلیت، پس از هر امام علیه السلام، به امام علیه السلام بعد منتقل می گردید و نمایندگان، وجوهات خمسی را که در اختیار داشتند

به امام علیه السلام بعدی می پرداختند که نمونه های زیادی در کتب تاریخ و رجال مضبوط است. از جمله آنها، داستان ابوالادیان است که نماینده امام حسن عسگری علیه السلام بود و بعد از شهادت آن حضرت علیه السلام به سامرا آمد و بعد از تحقیقات زیادی خدمت حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف رسید و وجوه خمسی را به دست مبارک ایشان رسانید. اکنون توجّه خوانندگان عزیز را به چند روایت از آن بزرگواران علیهم السلام درباره وجوب خمس و نقش حسّاس آن در جامعه اسلامی جلب می نمایم.

خمس در گفتار امامان معصوم علیهم السلام

۱. امام جعفر صادق علیه السلام فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَمَّا حَرَّمَ عَلَيْنَا الصَّدَقَةَ أَنْزَلَ لَنَا الْخُمْسَ فَالصَّدَقَةُ عَلَيْنَا حَرَامٌ وَالْخُمْسُ لَنَا فَرِيضَةٌ وَالْكَرَامَةُ لَنَا حَلَالٌ» (۱)

همانا خدایی که جز او خدایی نیست، صدقه را بر ما خاندان حرام کرده و خمس را برای ما قرار داد و آن را بر ما واجب کرد و برای ما کرامت و حلال است.

۲. امام جعفر صادق علیه السلام در تفسیر آیه شریفه «وَاعْلَمُوا

ص: ۲۷

۱- وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۴۸۳

أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ (۱) می فرماید:

«هِيَ وَاللَّهِ الْإِفَادَةُ يَوْمًا بِيَوْمٍ» (۲)

سوگند به خدا، آن، فایده ای است که روز به روز به دست مردم برسد.

۳. امام محمد باقر علیه السلام می فرماید:

«إِنَّ لَنَا الْخُمْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ وَ لَنَا الْأَنْفَالَ» (۳)

همانا در قرآن برای ما خمس و انفال تعیین شده است.

۴. امام محمد باقر علیه السلام می فرماید:

«فَإِنَّ لَنَا خُمْسَهُ وَ لَا يَحِلُّ لِأَحَدٍ أَنْ يَشْتَرِيَ مِنَ الْخُمْسِ شَيْئًا حَتَّىٰ يَصِلَ إِلَيْنَا حَقُّنَا» (۴)

خمس حق ماست و برای هیچ کس حلال نیست که از مال خمس نداده چیزی بخرد، تا آن که پیش از آن، حق ما را بپردازد.

۵. امام محمد باقر علیه السلام فرمود:

«مَنْ اشْتَرَى شَيْئًا مِنَ الْخُمْسِ لَمْ يَعْذِرْهُ اللَّهُ اشْتَرَى مَا

ص: ۲۸

۱- .سوره مبارکه انفال، آیه ۴۱

۲- . وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۵۴۶

۳- . وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۵۴۹

۴- . کافی، ج ۱، ص ۵۴۵

کسی که از مالی که خمس آن را پرداخت ننموده چیزی بخرد، خداوند عذر او را نمی پذیرد؛ چرا که چیزی را خریده که بر او حلال نبوده است.

۶. عبدالله بن سنان از امام جعفر صادق علیه السلام روایت کرده که فرمودند:

«عَلَى كُلِّ امْرِيٍّ غَنِمٍ أَوْ اِكْتَسَبَ الْخُمْسُ مِمَّا أَصَابَ» (۲)

بر هر فردی که غنیمتی به دست آورد یا کسبی کند، واجب است خمس فایده ای که به دست آورده پردازد.

۷. امام علی النقی علیه السلام فرمودند:

«وَاللَّهِ لَيَسْأَلَنَّهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَنْ ذَلِكَ سُؤَالًا حَثِيثًا» (۳)

به خدا قسم که خداوند متعال از کسانی که خمس نمی دهند سؤال سخت و دشواری می نماید.

۸. در روایتی از ابوعلی بن راشد وکیل حضرت هادی علیه السلام آمده که می گوید:

ص: ۲۹

۱- . وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۴۸۴

۲- . وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۵۰۳

۳- . وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۵۳۸

«قُلْتُ لَهُ: أَمَرْتَنِي بِالْقِيَامِ بِأَمْرِكَ وَ أَخَذَ حَقَّكَ فَأَعْلَمْتُ مَوَالِيكَ بِذَلِكَ؛ فَقَالَ لِي بَعْضُهُمْ: وَ أَيُّ شَيْءٍ حَقُّهُ؟ فَلَمْ أَذِرْ مَا أَجِيبُهُ. فَقَالَ: يَجِبُ عَلَيْهِمُ الْخُمْسُ» (۱)

به حضرت عرض کردم: به من امر فرمودید که حق شما را از مردم بگیرم. من هم پیام شما را به آنها رسانیدم. آنها از من پرسیدند: که حق امام علیه السلام چیست؟ نمی دانستم چه بگویم. حضرت علیه السلام فرمودند: خمس بر آنها واجب است.

۹. سکونی از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود:

شخصی به خدمت امیرالمؤمنین علیه السلام رسید و عرض کرد: مالی را کسب کرده ام اما به حلال و حرام آن توجه نداشتم. حال قصد توبه دارم اما حلال و حرام آن برای من مشخص نیست و مقدار اختلاط آن را نمی دانم. پس حضرت علیه السلام فرمود:

«تَصَدَّقْ بِخُمْسِ مَالِكَ فَإِنَّ اللَّهَ رَضِيَ مِنَ الْأَشْيَاءِ بِالْخُمْسِ وَ سَائِرِ الْمَالِ لَكَ حَلَالٌ» (۲)

خمس مال خود را پرداز. به یقین خداوند با دادن خمس راضی می شود و بقیه آن مال برای تو حلال است.

۱۰. عمران بن خمس می گوید: آیه خمس را در محضر امام موسی بن جعفر علیهما السلام خواندم. امام علیه السلام فرمود:

ص: ۳۰

۱- . وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۵۰۰

۲- . وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۵۰۶

«مَا كَانَ لِلَّهِ فَهْوٌ لِرَسُولِهِ وَمَا كَانَ لِرَسُولِهِ فَهْوٌ لَنَا» (۱)

آنچه برای خداست، از آن پیامبر صلی الله علیه و آله است و آنچه برای پیامبر صلی الله علیه و آله است برای ما هم هست.

سپس فرمود:

«وَاللَّهِ لَقَدْ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَرْزَاقَهُمْ بِخَمْسَةِ دَرَاهِمٍ جَعَلُوا لِرَبِّهِمْ وَاحِدًا وَ أَكَلُوا أَرْبَعَهُ أَحِلًّا»

سوگند به خدا، خداوند روزی مؤمنان را در پنج درهم مقرر داشته است که یکی را برای پروردگارشان قرار دهند و چهار درهم را خود استفاده کنند.

۱۱. گروهی از شیعیان خراسان به حضور امام رضا علیه السلام رسیده و از ایشان خواستند که خمس را بر آنان حلال بفرماید. امام علیه السلام در پاسخ فرمود:

«مَا أَمْحِلَ هَذَا، تَمَحُّضُونَا بِالْمَوَدَّةِ بِالسِّيَرَةِ تَتَكُمُ وَ تَزُورُنَا عَنَّا حَقًّا جَعَلَهُ اللَّهُ لَنَا وَ جَعَلْنَا لَهُ وَ هُوَ الْخُمْسُ لَا نَجْعَلُ لَا نَجْعَلُ لِأَحَدٍ مِنْكُمْ فِي حِلٍّ» (۲)

این خواسته شما چه رنج آور است. در دوستی با ما تنها به زبانتان بسنده می کنید و حقی که خداوند برای ما قرار داده است

ص: ۳۱

۱- وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۴۸۴

۲- کافی، ج ۱، ص ۵۴۸

و ما نیز برای آن هستیم، از ما دریغ می دارید و آن، خمس است.

بر هیچ کس از شما خمس را حلال نمی کنم

ادای خمس و دیگر وجوهات، جهاد در راه خداست

حضرت علی علیه السلام در بستر شهادت و لحظات آخر عمر شریف خود، فرمودند:

«وَاللَّهُ اللَّهُ فِي الْجِهَادِ بِأَمْوَالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ وَ أَلْسِنَتِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» (۱)

خدا را، خدا را، در [امر مهم] جهاد در راه خدا، به وسیله مال و ثروت خود و به وسیله جان خود و به وسیله زبان خود [در نظر داشته باشید].

نکته مهم این است که امیرالمؤمنین علیه السلام این سخن را در آخرین لحظات عمر، که حالشان وخیم بود و از اثر زهر، توان سخن گفتن نداشتند، فرمودند. حضرت علیه السلام در چنین حالتی لب به سخن گشوده و مسائل بسیاری را به فرزندان خود سفارش کردند که از جمله آنها سفارش به جهاد و از خود گذشتگی در راه خداست.

اهمیت کلام حضرت علی علیه السلام زمانی مشخص می شود که بدانیم سخن گفتن در چنین حالت و شرایطی، با حالات دیگر تفاوت بسیاری داشته و سخت و دشوار است.

ص: ۳۲

دوم آنکه، امیر مؤمنان علیه السلام درباره سفارش به بذل و بخشش، آن را به جهاد تعبیر نموده و دادن اموال در راه خدا را همانند جهاد می داند که معلوم است جهاد از عبادات بسیار دشوار و طاقت فرساست.

نکته سوم آنکه، در مقام شمارش اسباب جهاد در راه خدا، سه چیز را ذکر می کنند: «مال، جان و زبان» و جهاد با مال را مقدم بر جهاد با جان می شمارند که این نکته نیز بسیار جالب و مهم است.

یک داستان جالب

در زمان سیدالفقها، مرحوم آیه الله العظمی حاج سید محمد باقر شفتی صلی الله علیه و آله معروف به رشتی، بانی مسجد «سید» اصفهان، که از علما و مراجع بزرگ شیعه بودند، یکی از ثروتمندان اصفهان که از ارادتمندان سید هم بود، به خدمت معظّم له رسید و گفت: «من ثروتی فراوان دارم، ولی وجوهات آن را نپرداخته ام حتّی چندین بار تصمیم به پرداخت گرفته ام ولی شیطان مرا وسوسه و متزلزل می کند و موفّق به انجام وظیفه خود نمی گردیدم. درخواست می کنم که مرا راهنمایی کرده و از این گرفتاری نجات دهید». معظّم له فرمود: «من فردا به منزل شما می آیم؛ کلید گنجینه و صندوق خود را به من بدهید، من مشکل شما را حل خواهم کرد».

صبح فردای آن روز مرحوم آیه الله العظمی شفتی به منزل آن مرد تشریف برده و کلید گنجینه را از او گرفتند. سپس

دستور دادند که دست های او را هم ببندند و درب صندوق را باز کنند. پس از آن، پول ها را بیرون آورده و در مقابل چشمان صاحبش شمارش کردند و یک پنجم آن را کنار گذارده و مابقی آن را در صندوق گذاشتند و درب صندوق را بستند و کلید را به آن مرد بازگرداندند. آن شخص برخاست و دست آقا را بوسید و با چشمانی اشکبار گفت: «حضرت آیت الله! اگر این عمل را انجام نمی دادید، من به هیچ وجه نمی توانستم خود را راضی به این مبارزه با نفس کرده و بدهی خود را بپردازم. از شما تشکر می کنم و تا آخر عمر دعاگوی شما هستم؛ مرا از جهنم نجات دادید».

سفر آن نیست که از مصر به بغداد روی

از سر جان سوی جانان، سفر مردان است

ظفر آن نیست که در معرکه غالب گردی

از سر نفس گذشتن، ظفر مردان است

ص: ۳۴

بخش دوم: برکات پرداخت خمس و زیان های ناشی از نپرداختن آن

ص: ۳۵

همان گونه که عمل کردن به دستورات اسلام، موجب اجر و پاداشی بزرگ در آخرت است، در دنیا هم باعث رحمت و برکت در زندگانی انسان ها می شود و بارها ثابت گردیده که افراد متدین و متعهد، کمتر گرفتار ورشکستگی، یا بدهکاری و بیچارگی خواهند شد. اینجانب که بیش از نیم قرن است در جامعه بوده ام و با افراد مختلف و متنوع در ارتباط بوده ام، نه دیده و نه شنیده ام که انسان های متدین و باتقوا دچار آفات و مشکلات اقتصادی، خسارت در کسب و تجارت و ورشکستگی و خسارت مالی شوند؛ بلکه اغلب، گرفتاری هایی فراوان و مشکلات طاقت فرسا گریبان افرادی که مقید به حلال و حرام نبوده و تعهدی به اسلام ندارند را گرفته و موجبات آبروریزی و ذلت آنان را فراهم نموده است که باید سرنوشت آنها برای مردم دیگر موجب عبرت، پند و اندرز باشد.

اکنون نظر شما خوانندگان عزیز را به چند آیه در این مورد جلب می نمایم:

«فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَ اتَّقَى * وَ صدَّقَ بِالحُسْنَى *

ص: ۳۷

فَسْتَيْسِرُ لِّلْيُسْرَى * وَ اٰمًا مِّنْ بَخْلٍ وَ اسْتَغْنَى * وَ كَذَّبَ بِالْحُسْنَى * فَسْتَيْسِرُ لِّلْعُسْرَى * وَ مَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ اِذَا تَرَدَّى» (۱)

«امّا آن که [حق خدا را] داد و پروا داشت، و [پاداش] نیکوتر را تصدیق کرد، به زودی راه آسانی پیش پای او خواهیم گذاشت و امّا آن که بخل ورزید و خود را بی نیاز دید، و [پاداش] نیکوتر را به دروغ گرفت، به زودی راه دشواری به او خواهیم نمود و چون هلاک شد، [دیگر] مال او به کارش نمی آید».

به گفته علامه طباطبایی صلی الله علیه و آله در تفسیر المیزان، «أَعْطَى» یعنی کسی که مال خود را انفاق کرد؛ خمس و زکات خود را پراخت کرد و با خلوص نیت و اعتقاد کامل، ذمه خود را بری نمود. پس به زودی آنها دچار گشایش زندگی می گردند و خداوند آنها را به سوی راحتی، آرامش و آسایش سیر خواهد داد و از حیات طیبه ای که در قرآن وعده داده است بهره مند خواهند شد و بدون مانع و مشکل به زندگی طیبه مادی به نحو احسن ادامه می دهند.

در نتیجه زندگی پاک و طیبه ای که دارند، موفق به انجام واجبات دیگر و عبادات و دستورات دینی خود می گردند و در دنیا و آخرت سعادت مند خواهند شد. در نتیجه، شامل دنیایی زیبا و پر برکت و آخرتی سعادت مند و منور و با روحانیت

ص: ۳۸

خواهند شد؛ عاش سعیداً و مات سعیداً.

در مقابل، کسانی که نسبت به دادن حقوق خدا بخل ورزند، هنگامی که می میرند و بدن آنها را از بلندی وارد گودال قبر می نمایند، مال ها و ثروت های اندوخته آنان برای آنها فایده ای ندارد و نمی تواند برای آنها کاری کند و با هزاران حزن و اندوه و حسرت به خاک سپرده می شوند (فاعتبروا یا اولوا الالباب).

امام صادق علیه السلام در ذیل آیه شریفه «وَيُلِّ لِلْمُطَفِّينَ (۱)» فرمود:

«وَيُلِّ لِلْمُطَفِّينَ» يَعْنِي لِحُمْسِكَ يَا مُحَمَّدُ «الَّذِينَ إِذَا اُكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ» أَي إِذَا سَارُوا إِلَى حُقُوقِهِمْ مِنَ الْغَنَائِمِ يَسْتَوْفُونَ «وَ إِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ» أَي إِذَا سَأَلُوهُمْ خُمْسَ آلِ مُحَمَّدٍ نَقَصُوهُمْ»

منظور از «وَيُلِّ لِلْمُطَفِّينَ» کسانی هستند که خمس تو را کم می دهند یا محمد صلی الله علیه و آله، «الَّذِينَ إِذَا اُكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ» یعنی وقتی حقوق خود را از غنائم می خواهند کامل می گیرند، «وَ إِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ» یعنی وقتی خمس آل محمد علیهم السلام را از آنها بخواهند کم می دهند.

ص: ۳۹

امام جعفر صادق علیه السلام کفر را بر پنج دسته تقسیم می کنند و سپس می فرمایند:

«وَالْوَجْهُ الرَّابِعُ مِنَ الْكُفْرِ تَرْكُ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ» (۱)

دسته چهارم کسانی هستند که آنچه خدا واجب فرموده، ترک کنند

و چون یکی از واجبات اسلام خمس است لذا ترک آن موجب کفر می شود.

لازم به ذکر است که ترک کنندگان واجبات دو دسته هستند:

دسته اول، کسانی هستند که منکر آن باشند و حکم خدا را مسخره کنند و بگویند من قبول ندارم و اینها همه حرف است ... و حکم خدا و دستور ضروری دین را استهزا نمایند. چنان که در حدیث آمده است، این دسته کافر هستند.

دسته دوم، کسانی هستند که به این مسائل معتقد هستند ولی در مقام عمل، سستی نموده و انجام آن را ترک می کنند. این دسته فاسق و گناهکارند ولی کافر نیستند.

بنابراین، باید حدیث را توجیه کرد. آنچه مسلم است، انسان هایی که ادعای اسلام می کنند و به قول معروف، مسلمانان شعاری و شناسنامه ای هستند ولی در مقام عمل پایبندی و تعهدی ندارند و دستور خدا و وظیفه دینی خود را اجرا نمی

ص: ۴۰

کنند قطعاً گرفتار خواهند شد و در روز قیامت مورد سؤال قرار می گیرند و بازجویی می شوند:

«وَقِفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ» (۱)

«آنها را نگهدارید که باید بازپرسی شوند»

البته آنها در دنیا هم به وزر و وبال عمل گرفتار می شوند و آثار گناه و نکبت معصیت خدا و سرپیچی از اعمال واجب، گریبان آنان را می گیرد و به مصداق آیه شریفه «وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً» (۲) به نکبت و ذلت دچار خواهند شد.

ص: ۴۱

۱- . سوره مبارکه صافات، آیه ۲۴

۲- . سوره مبارکه طه، آیه ۱۲۴ (و هر کس از یاد من روی گردان شود، زندگی (سخت و) تنگی خواهد داشت و روز قیامت، او را نابینا محسور می کنیم)

بخش سوم: آثار عدم پرداخت خمس و سایر حقوق مالی

ص: ۴۳

آثاری بر عدم پرداخت خمس و دیگر حقوق مالی که خداوند متعال بر عهده انسان قرار داده است، بار می شود که به برخی از آنها اشاره می کنیم:

● عدم جواز تصرف در مالی که خمس آن داده نشده است: تا انسان خمس مال را ندهد، نمی تواند در آن تصرف کند؛ یعنی غذایی که در آن خمس باشد، نمی تواند بخورد و با پولی که خمس آن را نداده، نمی تواند چیزی بخرد.

اگر با پولی که خمس آن را نداده است، خانه بخرد، تصرف او در آن خانه حرام و نماز خواندن در آن نیز باطل است.

● بطلان معامله به مقداری که خمس نداده است: اگر با پول خمس نداده خرید و فروش کند، یک پنجم آن معامله باطل است.

● بطلان برخی از عبادات: همان طور که می دانیم بسیاری از عبادات نیاز به مکان مباح، لباس مباح، فضای مباح، امکانات مباح و... دارد؛ مثلاً نماز در مکان غصبی، لباس غصبی، فضای غصبی و... باطل است. غسل با آب غصبی باطل است و... تمام این موارد اگر با پولی که خمس آن داده نشده تهیه شده باشد، حکم غصب دارد آن هم غصب حقّ ذرّیه پیامبر صلی الله علیه و آله و لذا

موجب بطلان آن است.

اینجاست که معنای جمله «پرداخت خمس زیر بنای صحت برخی از عبادات قرار می گیرد» به خوبی روشن می شود.

● عدم حصول ملکیت: اگر چیزی را که خمس آن داده نشده، به کسی ببخشد، یک پنجم آن چیز مال او نمی شود.

● طغیان و سرکشی: افزایش ثروت، استفاده بی رویه و غیر صحیح از آن و احساس بی نیازی فرد نسبت به دیگران و عدم وجود حسّ نوع دوستی این تصوّر نادرست را در فرد به وجود می آورد که در هر چیز از دیگران بی نیاز است. از این رو، در برابر دیگران سرکشی می کند. به علاوه، بی نیازی از انسان ها، به طور معمول تصور بی نیازی از خدا را نیز در پی خواهد داشت؛ اینجاست که ثروت، روح استکباری را پدید می آورد و فرد در برابر خدا هم سرکش و متکبر و مغرور می شود، چنان که خداوند فرموده است:

«كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظٍ * أَن رَّءَاهُ اسْتَغْنَىٰ» (۱)

«چنین نیست (که شما می پندارید) به یقین انسان طغیان می کند * از اینکه خود را بی نیاز ببیند»

بنابراین، ادای حقوق مالی وضع شده در دین مبین اسلام موجب تواضع و بندگی و در نهایت رستگاری فرد می گردد.

● جرأت پیدا کردن در حریم شکنی اسلام و احکام آن؛

ص: ۴۶

● فراهم کردن زمینه تعطیلی سایر احکام الهی در جامعه؛

● بازماندن از کمالات روحی: مال با همه خوبی‌ها و فوایدی که دارد گاهی مشکل‌آفرین و فسادآور است. اگر انسان به بیماری مال دوستی و دنیا طلبی گرفتار شود و ثروت اندوزی را هدف قرار دهد از کمالات روحی و اخلاقی باز می‌ماند. انسان باید به مال به عنوان ابزار زندگی نگاه کند و بداند که مال برای انسان خلق شده است نه انسان برای مال.

● غفلت از یاد خدا: فلسفه وجودی انسان، بندگی خدا و به یاد او زیستن است ولی مال دوستی و عدم ادای حقوق مالی، انسان را از یاد خدا غافل می‌کند و چون طبیعت انسان به مال‌گرایی دارد در جمع و حفظ آن می‌کوشد. مشغول شدن ذهن و دل به جمع‌آوری و افزودن مال و به همراه آن آرزوهای طولانی و حرص و طمع بی‌پایان، با عبادت و یاد خدا منافات دارد.

● کمی‌زاد و توشه برای آخرت: کسی که فقط برای دنیا و انباشتن ثروت کار می‌کند در آخرت دستش خالی است و عمل خیرش کمتر است. خداوند متعال در قرآن کریم فرموده است:

«قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِي * لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ» (۱)

ص: ۴۷

۱- . سوره مبارکه مؤمنون، آیات ۹۹ و ۱۰۰

«می گوید: «پروردگار من، مرا بازگردانید * شاید در آنچه ترک کردم (و کوتاهی نمودم) عمل صالحی انجام دهم»

● ضربه به نظام اسلامی: عدم پابندی ثروتمندان به حقوق افراد کم درآمد و فقیر جامعه موجب ضربه به ساختار نظام اسلامی و در نهایت سوء استفاده دشمنان می گردد که پیامدهای خطرناکی را به همراه خواهد داشت.

برادران و خواهران دینی، با توجه به این خطرات و ناراحتی هایی که از اثر نپرداختن خمس و وجوهات شرعی به انسان ها می رسد و ده ها پیامدهای ناگوار دیگر، بیاید با شیطان و نفس اماره و وسوسه های انسان های شیطان صفت و سم پاشی های مخالفان اسلام مبارزه کرده و هرچه زودتر به خدمت مرجع تقلید خود شرفیاب گردید و ذمه خود را بری کنید و حقوق خدا و نیازمندان را ادا فرمایید و بدین وسیله موجبات سعادت خود و برکت ثروت خود را فراهم آورده و بار سنگینی از دوش نیازمندان بردارید.

● دچار شدن به فقر و بیچارگی و ورشکستگی در دنیا:

«وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى * وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى * فَسَيَسِّرُهُ لِّلْعُسْرَى» (۱)

«اما کسی که بخل ورزد و (از این راه) بی نیازی طلبد * و پاداش نیک (الهی) را انکار کند * بزودی او را در مسیر دشواری قرار می دهیم»

ص: ۴۸

«وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا» (۱)

«و هر کس از یاد من روی گردان شود، زندگی (سخت و) تنگی خواهد داشت و روز قیامت، او را نابینا محسور می کنیم»

ص: ۴۹

۱- .سوره مبارکه طه، آیه ۱۲۴

بخش چهارم: استفتاءات مربوط به خمس و مسائل مرتبط با آن

اشاره

ص: ۵۱

فصل اول: «محاسبه، زمان و شرایط پرداخت خمس»

س ۱: راه محاسبه خمس را ذکر نمایید؟

ج: تمام افرادی که به نوعی درآمد کسب دارند باید برای خود حساب سال خمسی داشته باشند؛ به این صورت که وقتی از دریافت اولین درآمد یک سال گذشت، آن روز را سررسید سال خمسی خود قرار دهند؛ فلذا هر چه از مؤنه که مورد استفاده قرار می گیرد و عین آن از بین می رود (مواد خوراکی و شوینده، وسایل تحصیلی مصرفی و...) چنانچه تا آخر سال خمسی زیاد بیاید و ارزش مالی داشته باشد، واجب است که خمس آنها را (یک پنجم) پرداخت نماید و اما چیزهایی که مورد نیاز انسان بوده و با استفاده آنها عین باقی خواهد بود (وسایل زندگی، وسیله نقلیه و...) حتی اگر سال هم بر آنها بگذرد، خمس به آنها تعلق نمی گیرد به شرط اینکه قبلاً به پول آن خمس تعلق نگرفته باشد و اصطلاحاً با پول خمس نداده آن را نخریده باشد.

برای مثال، کارمندی که پایان شهریور سال ۱۳۹۰، اولین حقوق خود را دریافت می کند، سررسید سال خمسی او پایان شهریور سال ۱۳۹۱ می باشد. حال در این تاریخ باید یک پنجم

ص: ۵۳

از اجناسی که خمس به آنها تعلق می‌گیرد و نیز یک پنجم از پول نقدی را که در دست دارد بابت خمس پردازد.

س ۲: ملاک در تعیین سررسید سال خمسی چه تاریخی است؟ شمسی یا قمری؟

ج: تفاوتی میان آن دو نیست و هر دو کفایت می‌کند.

س ۳: آیا تغییر حساب سال خمسی جایز است؟

ج: جلو انداختن حساب سال به هر اندازه اشکال ندارد اما تأخیر آن جز با اجازه حاکم شرع جایز نیست.

س ۴: در چه صورت بر انسان واجب است حساب سال داشته باشد؟ و آیا حتی اگر درآمد انسان کمتر از مخارج سالش باشد

باز حساب سال واجب است؟

ج: حساب سال لازم است زیرا در خانه بعضی از خوراکیها است که سال خمسی به آن تعلق می‌گیرد. باید در نظر داشت که

داشتن حساب سال خمسی به این معنا نیست که هر سال، خمس بر عهده او می‌آید بلکه داشتن حساب سال خمسی باعث

تنظیم در حسابرسی اموال او می‌شود.

س ۵: آیا منظور از گذشتن سال بر اموال منقول و غیر منقول، فرا رسیدن سال خمسی است یا گذشتن ۱۲ ماه بر این اموال که به

صورت جداگانه برای هر مورد باید محاسبه گردد؟

ج: ملاک گذشت سال خمسی شخص می‌باشد.

ص: ۵۴

س ۶: آیا شخص می تواند خودش خمس اموال را محاسبه کرده و آنچه بر او واجب است را به مرجع تقلید و یا نمایندگان ایشان بدهد؟

ج: اگر به مسایل آن آگاه باشد اشکال ندارد.

س ۷: قیمت اموال مشمول خمس بر چه مبنای زمانی باید محاسبه گردد؟ ملاک، زمان خرید است یا زمانی که مورد محاسبه قرار می گیرد؟

ج: باید به قیمت روز محاسبه شود؛ البته در سرمایه ای که نمی خواهد آن را بفروشد می تواند با اجازه حاکم شرع (مرجع خود) به قیمت خرید محاسبه کند ولی بعد از آنکه سرمایه را فروخت باید مابه التفاوت را محاسبه کرده و خمس آنرا پرداخت کند.

س ۸: آیا اضافه بر درآمد سال، شامل مال یا مبلغی که یک روز یا یک هفته قبل از سال به دست انسان می رسد هم می شود یا اینکه باید یک سال از آن بگذرد؟

ج: از سال خمسی هر چه زیاد بیاید گر چه یک روز قبل رسیده باشد باید تخمیس گردد.

س ۹: اگر کسی محاسبه خمسش غلط بوده و تاکنون نمی دانسته و حال پی به این موضوع برده است در مافات بریء الذمه است؟

ج: باید با مجتهد مصالحه شود.

س ۱۰: شخصی دو سه سالی است که سر سال خمسی

ص: ۵۵

اش به هم خورده است حال باید از ابتدا تخمیس کند یا وظیفه دیگری دارد؟

ج: باید با حاکم شرع مصالحه کند.

س ۱۱: کسی که چندین سال است درآمد کسب دارد ولی تا به حال خمس نداده است و اکنون می خواهد خودش محاسبه کند و خمس اموال خود را پردازد باید به چه شکل عمل نماید؟

ج: اگر از درآمد خود، چیزی را که به آن احتیاج ندارد خریده است و یک سال از خرید آن گذشته باشد باید خمس آن را بدهد امّا اگر اثاث خانه و چیزهای دیگری که به آنها نیاز دارد مطابق شأن خود خریده است در این صورت، چنانچه بداند آنها را در بین سالی خریده که در آن سال فایده برده است لازم نیست خمس آن را بدهد و اگر نداند که در بین سال یا بعد از تمام شدن سال بوده، بنابر احتیاط واجب باید با حاکم شرع (مجتهد جامع شرایط) یا نماینده او مصالحه کند.

س ۱۲: شخصی در وسط سال خمسی به مسجدی کمک می کند آیا این جزو مؤونه حساب می شود؟

ج: آری، جزو مؤونه است.

س ۱۳: آیا هزینه سیگار کشیدن جزو مؤونه شرعی است که نیاز به اخراج خمس نداشته باشد؟

ج: استعمال سیگار کراهت شدید دارد و اگر عرفاً از مؤونه زندگی محسوب می شود نیاز به اخراج خمس ندارد و هر

مقدار از آن زیاد بیاید خمس دارد.

س ۱۴: چنانچه ماشین و خانه فروخته شده تا آخر سال مصرف مؤونه نشود آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: آری، خمس آنرا باید بدهد.

س ۱۵: چنانچه شخصی سر سال، خمس پولش را داده است آیا می تواند آن را پس انداز کند و برای مخارج زندگی از درآمد سال آینده هزینه نماید؟ آیا به آن مقدار از پس انداز، خمس مجدد تعلق می گیرد؟

ج: آری جایز است و به مقدار پس انداز شده خمس مجدد تعلق نمی گیرد.

س ۱۶: کسی که مقداری از نیازهای زندگی خود را به صورت اقساط بلند مدت (مثلاً ۳ ساله) تهیه کرده است سر سال خمسی محاسبه اموالش چگونه است؟

ج: اقساطی را که تا سر سال خمسی می پردازد جزو مخارج آن سال شمرده شده و خمس ندارد.

س ۱۷: کسی که برای نیازهای زندگی مبلغی قرض کرده و در همان راه مصرف نموده است آیا می تواند سر سال مبلغ بدهی را از درآمد سال کم کند؟

ج: اگر تمام بدهی را در همان سال پردازد از درآمد همان سال کم می شود و خمس ندارد اما اگر بخشی از قرض خود را در سالهای بعد می پردازد به هر مقدار که در همان سال بابت قرض از درآمد خود می دهد کسر شده و خمس ندارد و مابقی

ص: ۵۷

درآمد خمس دارد.

س ۱۸: اگر مال مخمس با مال غیر مخمس در یک حساب بانکی جمع شود آیا می توانیم برای مخارج زندگی نیت کنیم مال غیر مخمس کسر شود؟

ج: اشکال دارد؛ البته اگر مال مخمس و غیر مخمس در دو حساب جداگانه باشند و عملاً از حساب غیر مخمس برداشت کند مانعی ندارد.

س ۱۹: چنانچه انسان، جنسی که به آن خمس تعلق گرفته را بفروشد آیا می تواند در پول آن تصرف کند؟ وظیفه چیست؟

ج: معامله یک پنجم جنس، فضولی بوده و نیاز به اجازه حاکم شرع (مجتهد جامع الشرايط) دارد. اگر آن را امضا کرد، خریدار باید خمس جنس را به حاکم شرع بدهد و به مقدار آن، از فروشنده پس بگیرد.

س ۲۰: آیا در پرداخت خمس، قصد قربت شرط است؟

ج: آری، قصد قربت شرط است.

س ۲۱: آیا تعیین سال خمسی بر جوانان مجردی که با پدر و مادر زندگی می کنند، واجب است؟

ج: اگر جوان مجرد درآمد شخصی داشته باشد بر او واجب است که سال خمسی داشته باشد و درآمد سالانه خود را محاسبه کند تا اگر چیزی از درآمد او تا پایان سال، زیاد آمد خمس آن را بپردازد.

ص: ۵۸

س ۲۲: فقیری که درآمد او کمتر از مخارجش باشد و در عین حال، سر سال مقداری پول و مواد غذایی زیاد می آورد باز هم واجب است حساب سال داشته باشد؟

ج: داشتن حساب سال واجب است و اگر درآمد او تا یک سال در نیازهای زندگی مصرف نشود و سر سال زیاد بیاید، باید خمس آن را بدهد.

س ۲۳: کسانی که چند شغل دارند آیا می توانند برای هر کدام، حساب سال جداگانه ای قرار دهند؟
ج: مانعی ندارد.

س ۲۴: کسی که درآمد و کسبی ندارد اما در طول سال به طور اتفاقی معامله ای می کند، باید از چه زمانی سال خمسی داشته باشد؟

ج: آغاز سال خمسی برای کسی که شغلی ندارد و اتفاقاً معامله ای می کند و سودی می برد از هنگام فایده بردن است و چنانچه از مخارج سال زیاد بیاید باید خمس آن را بپردازد.

س ۲۵: در اخراج خمس اموال صبی، اخراج قبل از بلوغ است یا بعد از بلوغ؟ در صورتی که اخراج بعد از بلوغ است باید یک سال از بلوغ بگذرد یا خیر؟

ج: ولی یا خود فرزند (در صورت ممیز بودن) می توانند قبل از بلوغ خمس را پرداخت کنند و آلا فرزند به محض بلوغ باید خمس آن را پرداخت کند.

فصل دوم: «خمس درآمد و حقوق»

س ۲۶: با توجه به اینکه بنده کارمند دولت هستم و هر ماه حقوقم را به حساب جاری ام در بانک واریز می کنند، دو روز قبل از سررسید سال خمسی، حقوقم را به حساب واریز کرده اند و بنده از آن بی اطلاع بوده ام تا اینکه ده روز بعد از سال خمسی با خبر شدم و اگر می دانستم آن را برای نیازهای زندگی مصرف می کردم، با این حال آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: جزو درآمد سال خمسی بعدی است اگرچه احتیاطاً با مجتهد خود مصالحه کند.

س ۲۷: در صورتی که حقوق کارمندان و یا کارگران واریز شده باشد اما امکان دریافت آن بنا به دلایلی (از جمله نقص در سیستم بانکی) وجود نداشته باشد تا اینکه سررسید سال خمسی فرا رسیده باشد آیا باز هم خمس به آن تعلق می گیرد؟

ج: اگر تا قبل از رسیدن سال خمسی آن را دریافت کند ولی نتواند استفاده کند متعلق خمس نمی باشد و اگر بعد از آن باشد جزو درآمد همان سال است.

ص: ۶۰

س ۲۸: شخصی اول مهرماه کارمند دولت شده و دیمه حقوق او را داده اند، خمس سال این شخص اول مهر است یا دیمه؟

ج: می تواند زمان دریافت حقوق را اول سال خمسی خود قرار بدهد.

س ۲۹: حکم خمس دستمزد متولی یک مکان که به جهت انجام امور آن مکان، بعد از سال خمسیش یکجا به او داده می شود، چگونه است؟

ج: از درآمد سالی است که به او داده می شود که اگر تا آخر آن سال صرف در مؤونه کرد، خمس ندارد.

س ۳۰: آیا به پولی که در مدت تحصیل به عنوان کمک هزینه دریافت می شود خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر صرف در هزینه شود خمس ندارد اما اگر همه یا مقداری از آن را نگه دارد تا سر سال خمسی برسد، خمس دارد.

س ۳۱: آیا به حقوق بازنشستگی، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر از درآمد سال زیاد بیاید به مقدار مازاد آن خمس تعلق می گیرد.

س ۳۲: آیا به پول باز خرید خدمت، خمس تعلق می گیرد؟ بعد از گذشت سال چگونه است؟

ج: اگر صرف در هزینه متعارف زندگی شود خمس ندارد اما اگر پس انداز و یا سرمایه گذاری شود تا سر سال خمسی

برسد خمس دارد.

س ۳۳: آیا خمس حقوقی که از سال قبل به تعویق افتاده و در سال جاری پرداخت شده، باید فوراً پرداخت شود؟

ج: خیر، حقوق معوقه جزو درآمد سال دریافت آن پول محسوب می شود و چنانچه تا سر سال خمسی زیاد بیاید، خمس دارد.

س ۳۴: زنی که برای خود کسبی دارد لکن مخارج زندگی اش را شوهرش می دهد آیا به درآمد این زن، خمس تعلق می گیرد؟

ج: آری، باید خمس آن را بدهد ولی اگر مقداری از آن را در نیازهای زندگی خرج کرده باشد، تنها باید خمس باقی مانده را بدهد.

س ۳۵: آیا به اموال خانمی که شوهر مخارج او را می دهد و درآمدهای خود اعم از حقوق یا کسب را جمع می کند خمس تعلق می گیرد؟

ج: بله، آنچه را پس انداز کند مشمول خمس می شود.

س ۳۶: آیا به خانمهایی که حقوق خود را صرف در مخارج خانواده می نمایند خمس تعلق می گیرد؟

ج: با فرض اینکه صرف در مخارج خانه می نمایند خمس ندارد مگر آنچه در آخر سال باقی بماند که خمس آن واجب است.

ص: ۶۲

س ۳۷: در چه صورت بر کارمندان حقوق بگیر خمس واجب می گردد؟

ج: در صورتی که حقوق آنها بیش از مؤونه سال باشد، خمس بر آن تعلق می گیرد.

س ۳۸: شخصی هر ماه حقوق می گیرد و آن را صرف در مؤونه می کند و هیچ وقت پس انداز ندارد که سال بر آن بگذرد. با این وضع، آیا واجب است برای خمس اموالش سال قرار دهد؟

ج: تعیین سال خمسی بر همه لازم است حتی فرد مذکور، و چه بسا در سر سال خمسی، اموالی مثل خوراکی زیاد بیاید که متعلق خمس است.

س ۳۹: مبلغی را ماهانه از حساب کارمند تحت عنوان پس انداز کم می کنند و در وقت بازنشستگی با مبلغی اضافه به او می پردازند، خمس آن بلافاصله لازم است یا خیر؟

ج: آنچه به عنوان پس انداز با اجازه کارمند، از حساب او کم می کنند چنانچه صرف در هزینه های زندگی شود خمس ندارد اما اگر پس انداز شود و یا سرمایه گذاری کند خمس دارد.

س ۴۰: ادارات در موقع بازنشستگی مبلغی را تحت عنوان پاداش سنوات خدمت به کارمندان می پردازند، آیا خمس آن را بلافاصله باید پردازند؟

ص: ۶۳

ج: وجوهی که به ایشان داده می شود جزء درآمد سال دریافت است و پرداخت آن بلافاصله لازم نیست و اگر تا سر سال خمسی چیزی باقی بماند باید خمس داده شود.

س ۴۱: پولی را که ماهانه پس از فوت کارمند به خانواده او می پردازند مشمول خمس می شود یا خیر؟

ج: پرداخت خمس آن پس از رسیدن سال مالی واجب است.

س ۴۲: آیا به مبالغی که شخص بیمه شده در طول چندین سال به شرکت بیمه می دهد و بعدا با تدریج به عنوان حقوق ماهیانه به وی پرداخت می شود خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس تعلق نمی گیرد مگر چیزی از هزینه سال او اضافه بماند.

س ۴۳: کسی که درآمد او تا سر سال دیگر نمی ماند آیا سر سال خمس بر او واجب است؟

ج: اگر تا سر سال خمسی مالی به عنوان پس انداز و یا باقیمانده پول برای او نماند خمس ندارد.

س ۴۴: اگر از منفعت کسب پیش از دادن خمس، اثاثیه ای برای منزل بخرد چنانچه در بین سال احتیاجش از آن برطرف شود یا اینکه زیور آلات زنانه اگر در بین سال وقت زینت کردن زنها به آنها بگذرد آیا باید خمس آن را بدهد و بر فرض وجوب آیا بلافاصله

ص: ۶۴

باید تخمس گردد یا بعد از گذشت سال رفع نیاز؟

ج: اگر عرفاً صدق سرمایه کند خمس دارد و الا خمس آن مستحب است و در صورتیکه صدق سرمایه کند بلافاصله باید تخمیس شود.

ص: ۶۵

س ۴۵: آیا به پولی که در بانک سپرده گذاری شده و از درآمد آن (سود) ارتزاق می شود، خمس تعلق می گیرد؟

ج: هر مقدار از سود که تا سررسید سال خمسی صرف در مؤونه نشده است خمس دارد.

س ۴۶: آیا خمس حداقل سرمایه مورد نیاز، که با دادن خمس نتواند با بقیه آن کار کند، واجب است؟

ج: خمس دارد ولی می تواند دستگردان کند و به مرور در سال پردازد.

س ۴۷: شخصی بعد از بازنشستگی از اداره مربوطه، مبلغی به عنوان پاداش گرفته است، با توجه به اینکه شغلی ندارد اگر این

پول را سرمایه زندگی خود قرار دهد آیا این پول مشمول خمس است یا خیر؟

ج: چنانچه استفاده نکند تا به سر سال خمسی برسد، خمس دارد.

س ۴۸: آیا سهامی که از سازمان بورس خریداری می‌کنیم، مشمول خمس می‌شود؟

ج: سر سال باید خمس آن را بدهید چون حکم سرمایه را دارد.

س ۴۹: چنانچه پول سپرده سرمایه گذاری از راه هدیه، جایزه و مانند آن به دست آمده باشد، حکم آن به چه صورت است؟

ج: خمس دارد.

س ۵۰: کسی که با سختی سرمایه ای را تهیه کرده است که اگر بخواهد خمس آن را بدهد با بقیه آن نمی‌تواند کاری را شروع نماید و با آن می‌خواهد امرار معاش کند، آیا باید خمس این سرمایه را بدهد؟

ج: چنانچه با پرداخت خمس آن نمی‌تواند امرار معاش کند باید از حاکم شرع یعنی مجتهد جامع الشرائط اجازه بگیرد.

س ۵۱: خمس سرمایه (زمین، مغازه، ماشین و...) را داده‌ام. پس از چند سال، قیمت آن افزایش پیدا کرده است آیا به قیمت افزوده، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: آری، خمس دارد.

س ۵۲: اگر ابزار کسب و کار انسان مثل لوازم پزشکی و غیره با پول مخمس تهیه شده باشد آیا لازم است پایان هر سال، ترقی قیمت آن را تخمیس کند؟

ص: ۶۷

ج: تا زمانی که از آن استفاده می کند و فروخته است خمس ندارد.

س ۵۳: آیا به شخصی که دارای حیوانات اهلی (گاو، گوسفند، شتر و...) می باشد خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر برای استفاده در مخارج معمول منزل نگه داری می کند خمس ندارد ولی اگر به عنوان سرمایه نگهداری می کند و از منافع آن بهره می برد باید خمس آن را بدهد.

س ۵۴: اگر شریک من، خمس سهم سرمایه خود را ندهد، تکلیف من چیست؟ آیا ادامه شراکت با او جایز است؟

ج: هیچ کدام نمی توانید در آن تصرف کنید و ادامه شرکت با او جایز نیست مگر آنکه از حاکم شرع اجازه بگیرید.

س ۵۵: آیا به تلفن سیار (موبایل) خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر برای کارهای روزمره خریداری شده و به پول آن خمس تعلق نگرفته باشد خمس ندارد اما اگر برای کارهای تجاری و سرمایه خریداری کرده باشد خمس دارد.

س ۵۶: آیا به مطب و کلینیک، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه از درآمد کسب تهیه شده باشد، خمس دارد.

س ۵۷: آیا به وسایل کار دندانپزشکی خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه از درآمد کسب تهیه شده باشد، خمس دارد.

س ۵۸: کسی که مقداری از پول خود را به صورت مضاربه سرمایه گذاری کرده است اگر سال بر این پول که اصل سرمایه است بگذرد و همچنان با آن معامله کند آیا خمس دارد؟

ج: خمس دارد.

س ۵۹: آیا سهام عدالت که از طرف دولت واگذار شده، خمس دارد؟

ج: هر مقدار از آن که قابل خرید و فروش باشد و در مقابل آن بدهی آن را نپردازید مشمول خمس می گردد.

س ۶۰: بعضی از سهام را کارخانجات به مبلغی به پرسنل واگذار می کنند ولی این سهام قابل خرید و فروش به غیر نیست. آیا باید خمس آن را بپردازیم؟

ج: اگر برای خرید آن وجهی نپرداخته اند و فعلا هم سهام قابل خرید و فروش نیست پرداخت خمس آن لازم نیست و الا باید خمس آن داده شود البته خمس سودهای آن جزو درآمد آن سال است و چنانچه صرف در هزینه معمول زندگی نشود خمس دارد.

س ۶۱: در کارخانجات، سهامی را به پرسنل می فروشند و قیمت آن را از حقوق ماهانه کسر می کنند و سود آن را هر ساله می دهند. آیا به این سهام و سود خمس تعلق می گیرد؟

ج: سهام مذکور حکم سرمایه را دارد و خمس آن را باید

ص: ۶۹

بعد از گذشتن سال بر هر قسطی از پول خمس داده شده، پردازند ولی سود آن جزو درآمدهای سال دریافت آن سود است که اگر صرف در مؤونه شود خمس ندارد.

س ۶۲: آیا در تعلق خمس، تفاوتی بین سرمایه کم و زیاد است؟

ج: هر دو مشمول خمس می گردند و اگر صاحب سرمایه کم، قادر به پرداخت دفعی نیست با حاکم شرع دستگردان کند و به مرور پردازد.

س ۶۳: در محاسبه سرمایه مغازه، اگر بعضی از طلبها قابل وصول شد مثل آنکه صاحب چک ورشکسته شده است آیا مشمول خمس می شوند؟

ج: طلبهای غیر قابل وصول را جزو سرمایه محاسبه ننمایید و اگر اتفاقا وصول شد بلافاصله خمس آن را پردازید.

س ۶۴: زمین مواتی را با زحمت زیاد آباد کرده اند. آیا خمس زمین را باید پردازند یا منافع آن متعلق خمس است؟

ج: اگر زمین را به منظور زراعت و یا فروش آباد کرده، چه بفروشد و چه نفروشد با گذشت سال خمس آن واجب است و مخارجی را که برای آباد کردن زمین هزینه نموده اگر از مال خمس داده بوده، می تواند آن را کسر کند.

س ۶۵: آیا چاه آبی که برای زراعت به صورت شخصی یا گروهی می زنند و موتور آلات خمس دارد؟

ص: ۷۰

ج: بله، چاه آب و وسایل آن، سرمایه محسوب می گردد و خمس دارد.

س ۶۶: دفتر شرکت و وسایل آن، از قبیل میز و صندلی و تلفن و کامپیوتر مشمول خمس می شود یا خیر؟

ج: محل شرکت و وسایل آن جزو سرمایه کسب محسوب است و پرداخت خمس آن واجب است. البته اگر محل شرکت ملک دیگری باشد و با اجاره از آن استفاده می کنید پرداخت آن بر مستأجر واجب نیست.

س ۶۷: کسانی که معامله می کنند اگر سرمایه آنها کلاً خرج شود و در سال خمسی، آنها به اندازه همان سرمایه پول بدست آورده باشند آیا می توانند جای سرمایه بگذارند یا باید خمس آن را بدهند؟ افرادی که معامله نمی کنند چطور؟

ج: در فرض سوال، کسانی که معامله نمی کنند باید خمس درآمد جدید را بدهند ولی آنها که با سرمایه معامله می کنند چنانچه تمام سرمایه خرج شود و قبل از سال خمسی از درآمد جدید سرمایه را جبران نمایند خمس ندارد.

س ۶۸: اوراق سهام مشارکت دولتی را که از بانک ها خریداری می کنیم خمس دارد؟

ج: حکم سرمایه را دارد و پرداخت خمس آن لازم است.

س ۶۹: شخصی حساب سال دارد و در بین سال زمینی را می فروشد و مبلغی بدست می آورد. آیا واجب

ص: ۷۱

است خمس آن را فوراً بدهد یا می تواند صبر کند تا سر سالش برسد آنگاه ادا نماید؟

ج: اگر خمس اصل زمین را داده باشد نسبت به منفعت آن می تواند تا سر سالش صبر کند ولی اگر زمین فروخته شده متعلق خمس بوده است هر وقت فروخت باید خمس آن را پردازد و تأخیر جایز نیست.

س ۷۰: در مواردی، مقدار سرمایه از جهت تعداد و وزن کم می شود؛ مثلاً طلافروشی که سال گذشته صد مثقال طلا داشته اکنون نود مثقال دارد یا فرش فروشی که پنجاه قطعه فرش داشته و اکنون چهل قطعه دارد ولی از نظر قیمت افزایش پیدا کرده است، پرداخت خمس لازم است یا خیر؟

ج: سرمایه در موقع محاسبه باید به قیمت روز قیمت گذاری شود و خمس مقدار اضافه نسبت به سال گذشته، پرداخت گردد.

س ۷۱: شخصی ماشین و یا زمین برای کار خریده، به قیمت خرید محاسبه می شود یا قیمت فعلی؟

ج: می تواند قیمت خرید را محاسبه و خمس آن را بدهد و زمانی که آن را فروخت قیمت مازاد بر قیمت خرید را محاسبه کند و خمس آن را نیز بدهد.

س ۷۲: برای پرداخت خمس، در چه مواردی می توان بر طبق قیمت خرید محاسبه کرد؟

ص: ۷۲

ج: نسبت به سرمایه باید قیمت فعلی ملاحظه شود و قیمت خرید کافی نیست ولی می تواند قیمت خرید را محاسبه کند اما در زمان فروش، مابه التفاوت قیمت خرید و فروش را محاسبه و در صورت اضافه شدن، خمس اضافه را بدهد.

س ۷۳: شخصی خانه مسکونی خود را به یک میلیون خریده است و حال می خواهد به ده میلیون بفروشد و سرمایه کسب قرار دهد. آیا نه میلیون اضافی خمس دارد؟

ج: بله، با گذشت سال خمس آن لازم است.

س ۷۴: پزشکان برای معاینه بیمار نیاز به وسایل پزشکی دارند حکم خمس این وسایل در موارد چگونه است:

۱. در صورتی که این وسایل را نقدا خریداری کرده باشند.

۲. در صورتی که این وسایل را به صورت اقساطی خریداری کرده و اقساط آن را به تدریج در ظرف چند سال می پردازند.

۳. در صورتی که مبلغی را قرض گرفته و این وسایل را خریده و ماهانه

اقساط وام را می پردازند و بر این وام سود هم تعلق گرفته باشد.

۴. وسایل مصرفی پزشکی که برای بیماران استفاده می کنند مثل لوازم پانسمان، تزریق و مانند آن.

ج: تمام این امور جزو سرمایه محسوب می شود و آنچه از پول نقد تهیه شده یا اگر اقساطی بوده قسط آن را پرداخته اند و

ص: ۷۳

سال بر آن گذشته، خمس دارد.

س ۷۵: اگر قبل از اتمام بافت قالی سال بر آن بگذرد و بعد از اتمام بافت بدون اینکه سال بر آن بگذرد آن را بفروشد و به مصرفی برساند خمس دارد؟

ج: بعد از فروش باید خمس آن را بدهد.

س ۷۶: شخصی تعداد ۱۷۱ رأس گوسفند دارد آیا خمس به آنها تعلق می گیرد یا زکات؟

ج: در صورتی که شرایط زکات در آنها بود اول باید زکات گوسفندان را بدهد و چنانچه در آخر سال چیزی از مخارج سال اضافه بماند باید خمس آن را پردازد.

س ۷۷: در منطقه ما بعضی از خانواده ها دارای حدود ۱۰۰ الی ۲۰۰ رأس گوسفند هستند که به وسیله آنها امرار معاش می کنند آیا خمس به آنها تعلق می گیرد؟

ج: خمس به سرمایه تعلق می گیرد و آنچه نوشته اید شکل سرمایه دارد.

س ۷۸: آیا حیوانات اهلی چون گاو و گوسفند خمس دارند؟

ج: چنانچه از شیر و پشم و مانند آن برای مصارف شخصی استفاده می کنند خمس ندارد و اگر برای فروش شیر و پشم و برای کود زراعت و خرد کردن خرمن استفاده می شود حکم سرمایه و ابزار کار را دارد و همچنین اگر از آنها به عنوان بهره برداری کسبی استفاده می کنند.

ص: ۷۴

س ۷۹: مغازه دار سر سال خمسی او می رسد آیا اجناس مغازه خود را به قیمت خرید حساب کند تا خمس را بپردازد یا قیمت کنونی؟

ج: باید قیمت فعلی اجناس ملاحظه و خمس آن پرداخت شود.

س ۸۰: شخصی کشتی یا ماشین یا مغازه یا منزل تجاری چند سال قبل با پول میان سال و یا با پولی که چندین سال جمع کرده خرید می کند حال برای تعیین سر سال خمسی، باید خمس قیمت خرید را بپردازد یا قیمت فعلی؟

ج: ملاک برای پرداخت خمس، قیمت فعلی آن است.

س ۸۱: مقدار جنس مانند آهن در سال گذشته داشته ایم مثلاً به اندازه ۱۰۰ تن که خمس آن هم پرداخت شده بود با ارزش ریالی آن زمان اما امسال مقدار آن کاسته شده به میزان ۸۰ تن رسیده اما الان ارزش ریالی آن ۸۰ تن از ۱۰۰ تن سال قبل بیشتر شده در فرض مسأله آیا با توجه به پرداخت خمس ۱۰۰ تن به ۸۰ تن امروز هم خمس تعلق می گیرد؟ اگر می گیرد به جنس باید محاسبه شود یا به پول آن به کل سرمایه یا به ارزش ریالی که بر آن افزوده شده؟

ج: در صورتی که از خود عین آهن خمس آن را داده باشد و مقدار آهن او کمتر شده باشد خمس ندارد حتی اگر ارزش

پولی آن زیاد هم شده باشد اما اگر خمس خود را از پول داده است یعنی محاسبه پول ۱۰۰ تن را کرده است و خمس آن را داده است و الان مقدار ۸۰ تن آن از ۱۰۰ تن سابق از لحاظ قیمت بیشتر شده است که در این صورت مقداری که قبلاً خمس داده شده است باید کسر شود و مازاد آن خمس داده شود.

س ۸۲: تا سال ۸۷ در شرکتی کار می کردم در آن سال به خاطر شرایط حاکم بر شرکت خودم را باز خرید کردم سنوات من ۳۵ میلیون تومان شد بخاطر از دست دادن شغل سنواتم را در بانک گذاشتم و با سود مربوط امرار معاش می کردم. در سال ۹۰ بخاطر بیماری قلبی و جراحی باز قلب مبلغ ۱۵ میلیون تومان آن را هزینه کردم و مابقی را اوراق مشارکت خریدم و سود آن را دریافت می نمایم در حال حاضر از کار افتاده هستم و مستمری بگیر تأمین اجتماعی. می خواهم بدانم تکلیف خمس و زکات من چه می شود؟ آیا به اصل سنوات من خمس یا زکات تعلق می گیرد یا خیر؟ مابقی پول من چطور؟

ج: به اصل پول سنوات شما خمس تعلق گرفته است اما اگر سود آن را صرف در هزینه متعارف زندگی کرده اید خمس ندارد و زکات به پولهای شما تعلق نگرفته است.

س ۸۳: آیا سرمایه اندکی مثل زمین باغی به متراژ ۲۰۰۰

ص: ۷۶

متر مربع از حساب معاف می باشد؟ (مثلا اگر سرمایه ای جز همین جهت گذراندن زندگی نداشته باشد)

ج: سرمایه خمس دارد و باید خمس آن داده شود و اگر نتواند خمس آن را یکجا پرداخت کند به اقساط پرداخت نماید.

ص: ۷۷

فصل چهارم: «خمس هدیة، عیدی و جایزه»

س ۸۴: آیا جوایز بانکی چنانچه یک سال از آن بگذرد خمس دارد؟

ج: جایزه خمس دارد.

س ۸۵: آیا به جوایز مسابقات ورزشی و قرآنی، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر استفاده در هزینه متعارف زندگی نشود، خمس دارد.

س ۸۶: آیا سوغاتی که برایمان می آورند، خمس دارد؟

ج: اگر استفاده در هزینه متعارف زندگی نشود، خمس دارد.

س ۸۷: آیا عیدی و هبه خمس دارد؟

ج: اگر صرف در مؤونه نشود و باقی بماند تا سال خمسی فرا رسد، خمس آن واجب است.

س ۸۸: آیا به عیدی و پاداشی که دولت به کارمندان می دهد و به صورت پول نقد و یا سکه طلا است، خمس تعلق می گیرد؟

ص: ۷۸

ج: اگر صرف در هزینه متعارف زندگی نشود و باقی بماند، خمس دارد.

س ۸۹: آیا پرداخت مالیات یا انفاقات مستحبی به فقرا کفایت از خمس می کند؟ و اگر کفایت نمی کند پرداخت مالیات چه جایگاهی دارد؟

ج: پرداخت مالیات کفایت از خمس نمی کند و مالیات از احکام حکومتی است.

س ۹۰: پولی که برخی از ادارات مانند بنیاد شهید یا جانبازان و یا تأمین اجتماعی به خانواده ها می دهند متعلق پرداخت خمس می شوند؟

ج: از سود کسب است و اگر از مؤنه سال زیاد بیاید باید خمس آن داده شود.

س ۹۱: کسی که شیعه است ولی خمس نمی دهد، عین مالی که خمسه را نداده به من هدیه می کند آیا باید خمس آن را بدهم؟

ج: بر شخص گیرنده واجب است، خمس آن را بدهد.

س ۹۲: کسی که به دادن خمس عقیده ندارد (مانند پیروان ادیان و مذاهب غیر شیعه) مالی به من هدیه می کند، آیا باید خمس آن را بدهم؟

ج: اگر از هزینه متعارف زندگی زیاد بیاید خمس دارد.

س ۹۳: آیا به بن و کالا برگ هایی که دولت به کارمندان

ص: ۷۹

می دهد، خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس دارد مگر صرف در هزینه متعارف زندگی شود.

س ۹۴: آیا به بن و کالا برگ هایی که به دانشجویان می دهند، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر صرف در هزینه متعارف زندگی شود خمس ندارد.

س ۹۵: آیا به پاداشی که بعد از بازنشستگی به کارمندان می دهند، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر صرف در هزینه متعارف زندگی شود خمس ندارد اما اگر باقی بماند تا سال به آن بگذرد خمس دارد.

س ۹۶: آیا به پولی که پدر و مادر جهت تأمین مخارج تحصیل به فرزندان می پردازند، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه صرف در مخارج تحصیل شود خمس ندارد.

س ۹۷: در مسافرت حج سوغاتی خریده ایم و قبل از دادن به افراد سال مالی ما فرا می رسد آیا پرداخت خمس آنها لازم است؟

ج: اگر به نیت افراد کنار گذاشته است تا به آنها بدهد خمس ندارد.

س ۹۸: اگر پدر از مال خمس داده چیزی به فرزندش ببخشد و فرزند آن را پس انداز نماید در آخر سال فرزند باید خمس را بدهد یا چون از مال خمس داده

ص: ۸۰

پدر بوده خمس ندارد؟

ج: آنچه بخشیده می شود اگر چه پدر خمس آن را پرداخته باشد ملک فرزند است و در زائد بر مؤونه پرداخت خمس آن بر فرزند واجب است.

س ۹۹: آیا کادوهایی که برای منزل می آورند یا هدایایی که در جشن ها و عروسی به شخص داده می شود اگر زائد بر احتیاج باشد با گذشت سال خمس دارد؟

ج: در فرض سؤال پرداخت خمس آن واجب نیست.

س ۱۰۰: آیا هبه پدر به فرزند نابالغ خمس دارد؟

ج: اگر مورد نیاز فرزند نباشد و سال بر آن بگذرد واجب است که ولی فرزند یا خود فرزند بعد از بلوغ خمس آن را بپردازد.

س ۱۰۱: آیا به پول کسانی که خمس اموال خود را نمی پردازند و به مساجد و یا حسینیه ها کمک می کنند خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر در همان سال درآمد هدیه کنند خمس ندارد و اگر یقین دارید که آن پول غیر مخمس است باید خمس آن را داد و سپس مصرف کرد.

س ۱۰۲: آیا شخص مکلف می تواند قبل از رسیدن سال اموال خود را به قصد فرار از خمس به همسرش یا شخص دیگری ببخشد؟

ج: چنانچه واقعا ببخشد و این مقدار بخشش در شأن او باشد

ص: ۸۱

خمس به او تعلق نمی گیرد ولی از فضیلتی محروم شده است.

س ۱۰۳: کسی به منظور فرار از خمس قبل از سال خمسی پولش را به کسی می بخشد تا بعد از سال خمسی آن شخص دوباره همان پول را به او ببخشد آیا این کار باعث ساقط شدن خمس است؟

ج: اشکال دارد و خمس بنا بر احتیاط واجب ساقط نمی شود.

س ۱۰۴: چنانچه پدری ثروتش از مال حرام بدست آمده، هدیه ای به دختر خود بدهد آیا دختر می تواند از آن استفاده کند؟ راه پاک کردن آن چیست؟

ج: اگر یقین ندارد که از مال حرام است بر او اشکالی ندارد و اگر یقین دارد چنانچه مقدار حرام و صاحبانش شناخته شده نیستند واجب است خمس آن را پردازد و بقیه پاک می شود.

س ۱۰۵: آیا به دریافتی نذورات خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر مورد استفاده شخصی قرار نگیرد خمس دارد.

س ۱۰۶: آیا خود کالا برگ (کوپن) و بن خمس دارد؟

ج: اگر در عرف مردم دارای مالیت است باید خمس آن داده شود مگر صرف در هزینه معمول زندگی شود.

فصل پنجم: «خمس مهریه و ارث و دیه»

س ۱۰۷: آیا مهریه زن خمس دارد؟

ج: خیر، خمس ندارد.

س ۱۰۸: ارثی که از خویشان نزدیک (مانند پدر، مادر و همسر) به انسان می رسد، خمس دارد؟

ج: خمس ندارد مگر بدانید که میت اهل خمس نبوده است که در این صورت باید قبل از تقسیم ارث و استفاده از آن، خمس آن پرداخت شود.

س ۱۰۹: اگر قیمت روز چیزی که انسان به ارث برده، افزایش یابد و آن را بفروشد، آیا به مقدار افزوده، خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس دارد.

س ۱۱۰: اگر ارثیه را به قصد تجارت و افزایش ارزش آن نگه دارد، آیا به ترقی قیمت آن پس از فروش، خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس دارد.

س ۱۱۱: آیا به پولی که بابت دیه نقص اعضاء یا فوت از

ص: ۸۳

طرف بیمه پرداخت می شود خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر صرف در هزینه معمول زندگی شود خمس ندارد و الا خمس دارد.

س ۱۱۲: بیست سال قبل ملکی که ده هزار تومان ارزش داشته به عنوان مهریه یا ارث به خانمی داده شده است اکنون آن ملک را به پانصد هزار تومان فروخته که با آن به حج مشرف شود خمس تعلق می گیرد یا نه؟

ج: به مازاد قیمت آن ملک از زمان ارث یا گرفتن مهریه خمس تعلق می گیرد.

س ۱۱۳: آیا شخصی می تواند تدریجا مهریه همسر خود را پردازد تا پس انداز مشمول خمس نداشته باشد؟

ج: بله، آنچه از مهریه همسر به تدریج از درآمد سال پرداخت شود جزو مؤونه و مخارج سال پرداخت است و خمس ندارد.

س ۱۱۴: خانمی برای رفتن به حج زمینی که مهریه او بوده می فروشد ولی تا دو سال موفق به رفتن نمی شود پول زمین خمس دارد یا نه؟

ج: به مقدار مازاد بر قیمت زمان گرفتن زمین به عنوان مهریه، خمس تعلق می گیرد.

س ۱۱۵: اگر ارثیه را به قصد افزایش قیمت و تجارت نگه دارد آیا به ترقی قیمت آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: ترقی قیمت ارث در هنگام فروش خمس دارد.

س ۱۱۶: اگر شخص یقین نداشته باشد که به اموال پدر یا برادر خمس تعلق گرفته آیا لازم است خمس مالی که از آنها به ارث به او رسیده پردازد؟

ج: اگر یقین ندارد پرداخت خمس مال موروثی لازم نیست.

س ۱۱۷: اگر یقین نداشته باشیم که پدرمان خمس اموال خود را داده است پس از فوت او باید از اموالش خمس پردازیم؟

ج: اگر بدانید که اموال پدر متعلق خمس بوده و پدر خمس آن را نداده است یا شک در پرداخت داشته باشید باید خمس آن را بدهید و در صورتی که یقین نباشد پرداخت خمس لازم نیست.

س ۱۱۸: اگر ارثیه ای را که متعلق خمس نیست بفروشند و تبدیل به نقد کنند آیا بعد از تبدیل مشمول خمس خواهد شد؟

ج: مشمول خمس نیست.

س ۱۱۹: خانمی زمین موروثی پدری را فروخته و پول آن را هزینه کرده، آیا در صورت گذشتن یک سال یا بیشتر بر زمین یا پول زمین، خمس به آن تعلق می گیرد؟

ج: ارث مشمول خمس نیست مگر اینکه قیمت زمین از زمانی که مال الارث به او منتقل شده افزایش یافته باشد که به

افزایش آن خمس تعلق می گیرد اما اگر قبل از گذشتن سال آن را هزینه کرد، در این صورت چیزی بر او نیست.

س ۱۲۰: دیه متوفی و حقوق آن به ورثه (همسر یا اولاد و یا والدین) برسد آیا مشمول پرداخت سهمین می شود یا خیر؟

ج: اگر قبل از رسیدن سال خمسی صرف در مؤونه شود خمس ندارد و الا باید خمس آن پرداخت شود.

س ۱۲۱: اگر ارثی به وارث برسد و وارث نمی داند که متوفی اهل خمس بوده یا نه آیا باید مال ارثی را تخمیس کند یا خیر؟

ج: باید به قرائن مراجعه کند و اگر ظن قوی دارد که میت اهل خمس نبوده باید مال او را تخمیس (پاک) کند و الا پرداخت خمس آن مستحب خواهد بود.

ص: ۸۶

فصل ششم: «خمس پس انداز»

س ۱۲۲: آیا به پولی که جهت گرفتن وام مسکن، در بانک گذاشته می شود و چندین سال از آن می گذرد، خمس تعلق می گیرد؟

ج: آری، خمس دارد.

س ۱۲۳: آیا پولی که در حساب بانک برای قرعه کشی وجود دارد، خمس دارد؟

ج: چنانچه از درآمد کسب تهیه شده و سال خمسی از آن گذشته باشد، خمس دارد.

س ۱۲۴: آیا به پولی که برای خرید وسایل ضروری زندگی ذخیره می شود، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه سال خمسی از آن بگذرد، خمس دارد.

س ۱۲۵: اگر از روی قناعت (مقداری از درآمد خود را) پس انداز کنیم، آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه سال خمسی از آن بگذرد، خمس دارد.

س ۱۲۶: پولی را که در صندوق های قرض الحسنه یا بانک پس انداز می کنیم خمس دارد و یا چون در گردش است خمس به آن تعلق نمی گیرد؟

ج: پس از گذشت سال، باید خمس پس انداز را پرداخت کرد اعم از اینکه در دست خودش باشد یا به حساب بانکی ریخته شده باشد.

س ۱۲۷: در اکثر منازل، مرد روزانه بابت مخارج، مبلغی به دست عیالش می دهد که به مصرف برساند و زن به واسطه قناعت، مقداری از آن را پس انداز می کند. اولاً مبلغ پس انداز ملک زن است یا شوهر؟ باید تخمیس شود یا خیر؟

ج: مبلغ پس انداز شده ملک شوهر است مگر اینکه آن را به زن هبه نماید و در هر صورت، باید خمس آن در آخر سال پرداخت شود.

س ۱۲۸: پولی که پدر و مادر یا بستگان می دهند و شخص آن را پس انداز می کند خمس دارد؟

ج: بله، مشمول خمس است.

س ۱۲۹: پولی که والدین به فرزند می دهند و او در قلک خود نگهداری می کند تخمیس آن به عهده والدین است یا به عهده فرزند که پس از رسیدن به سن بلوغ پردازد؟

ج: اگر بالغ نیست باید ولی او خمس آن را بدهد و الا خود

فرزند باید خمس آن را بدهد.

س ۱۳۰: اگر پولی که برای خرید مسکن مورد نیاز پس انداز شده، بعد از گذشتن سال صرف در مؤونه دیگری کردیم مثل مسافرت یا بیماری، آیا پرداخت خمس آن لازم است؟

ج: بله، در فرض سؤال خمس دارد.

س ۱۳۱: جوانی از ۱۶ سالگی شروع به کار کرده و سالی ۱۵۰ هزار تومان پس انداز کرده به قصد خریدن منزل مورد نیاز، آیا خمس این پول واجب است یا نه؟

ج: بله، در مورد سؤال مؤونه فعلی نمی باشد و خمس دارد.

س ۱۳۲: کارمندی برای تهیه و ساخت مسکن از روی ناچاری پولی را در بانک مسکن گذارده تا با دریافت وام اقدام به تهیه مسکن نماید. آیا پس از گذشت سال به آن پول خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس به آن تعلق می گیرد و اگر با پرداخت خمس، توان خرید خانه را ندارد باید از حاکم شرع اجازه بگیرد و بعد از خرید خانه خمس را بدهد.

س ۱۳۳: شخصی خانه ای ساخته، دارای دو طبقه که طبقه اول برای سکونت خودش می باشد ولی طبقه دوم فعلا مورد نیاز خودش نمی باشد ولی بعد از ۷ یا ۸ سال دیگر پس از ازدواج فرزندش برای او در نظر گرفته است. آیا به این خانه خمس تعلق می گیرد؟

ص: ۸۹

ج: در فرض سؤال، چون تهیه منزل از چندین سال قبل برای فرزندى که هنوز ازدواج نکرده است عرفاً جزو مؤونه فعلی او محسوب نمی شود خمس آن باید ادا شود.

س ۱۳۴: کسی که به خانه شخصی نیازمند است و نمی تواند یک جا تهیه کند، تدریجاً پول پس انداز می کند. خمس این وجوه پس انداز شده را باید بپردازد یا خیر؟

ج: خمس به آن تعلق می گیرد.

س ۱۳۵: اگر پس انداز برای خرید خانه را صرف خرید سکه یا چیز دیگری کنم که ارزش پول کم نشود اشکال دارد؟

ج: خمس دارد.

س ۱۳۶: شخصی به تدریج برای خانه مسکونی، از درآمد خود، زمین و لوازم ساختمان تهیه می کند (مثلاً یک سال زمین و سال بعد آهن و سال بعد سیمان و...) آیا به اجناسی که سال بر آن گذشته خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر برای خانه مورد نیز فعلی، راهی جز طریق فوق ندارد به اجناس مذکور خمس تعلق نمی گیرد.

س ۱۳۷: خود و همسرم کارمندیم به مقتضای احتیاج و شأن پولی که چند سال پس انداز کرده ایم قصد خرید ماشین سواری داریم و چنانچه بخواهیم خمس

ص: ۹۰

آن را بدهیم قادر به خرید ماشین نخواهیم بود آیا با این فرض خمس به این پول تعلق می گیرد؟

ج: مبلغ مذکور خمس دارد ولی می توانید خمس آن را دستگردان کنید و به تدریج ادا نمایید.

س ۱۳۸: اینجانب دوازده سال پیش خانه ای ساختم و آن را به همسر و فرزندانم هبه کرده ام و در حال حاضر به همراه سه فرزند و همسر در منزلی ۶۵ متری که متعلق به همسر من باشد زندگی می کنم. البته از همان چند سال قبل مبلغی پول پس انداز کرده ام که خانه ای بهتر و در شأن خانواده ام تهیه کنم (لازم به ذکر می دانم با توجه به رفت و آمد بسیار زیاد و همچنین موقعیت اجتماعی خود و خانمم ایم منزل واقعا در شأن ما نیست) آیا به مبلغ جمع شده خمس تعلق می گیرد؟ آیا حضرت عالی ممکن است این مبلغ را به من ببخشید؟

ج: اگر این مبلغ را جمع کرده باشید و به مدت یک سال از آن گذشته باشد خمس به آن تعلق می گیرد و قابل بخشش نیست اما می توانید در صورت اضطرار منزل را تهیه کنید و سپس خمس را بپردازید.

س ۱۳۹: ۱. اشخاصی که برای خریدن خانه مجبورند که وام بگیرند (با اینکه به خانه نیاز دارند) آیا به خانه آنها (بعد از خرید) خمس تعلق می گیرد؟

ص: ۹۱

۲. در صورتی که مبلغ را یکجا پرداخت کنند و مدیون نباشند چگونه؟

۳. در زمان فعلی که خریدن خانه ممکن نیست مگر با پس انداز چند ساله، آیا به این پس انداز خمس تعلق می گیرد؟

۴. در صورت دادن خمس از مبلغ کاسته می شود و خریدن خانه دوباره به تعویق می افتد در این حالت چگونه؟

ج: ۱. اگر تمام پول خانه را با وام گرفته باشد و در آن منزل سکونت دارد خمس به آن تعلق نمی گیرد اما اگر مقداری را پس انداز کرده باشد و سال به آن بخورد به آن مقدار خمس تعلق می گیرد.

۲. اگر به آن پول سال گذشته باشد خمس به آن تعلق می گیرد اما اگر مثلاً پولی به طور ناگهانی به دست او برسد و تمام آن را خرج در منزل مسکونی کند و یا قرض خود را پرداخت کند خمس ندارد.

۳. به پس انداز آن اگر یک سال بگذرد و یا به سر سال خمسی برسد خمس تعلق می گیرد و اگر در هر سال با پول خود مقداری از منزل را بسازد و در حقیقت پول خود را صرف در منزل کند خمس ندارد مثلاً اگر با پول خود در یک سال زمین بخرد و در سال دیگر آجر و در سال سوم آهن را بخرد و کم کم خانه را بسازد خمس ندارد و احتیاط در مصالحه خانه

بعد از ساخت است.

۴. با تفصیل گفته شده باید خمس را پردازد و اگر توانایی ندارد باید از مجتهد و یا مرجع خود اجازه بگیرد که بعد از ساخت منزل خمس را بدهد.

ص: ۹۳

س ۱۴۰: آیا به پولی که برای ثبت نام حج واجب، به حساب ریخته می شود (از درآمد همان سال) و سال هم بر آن می گذرد، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر سال بر آن پول بگذرد خمس دارد.

س ۱۴۱: کسانی که قصد تشرّف به حج و عمره دارند، برای حفظ نوبت باید مبلغ مقرّری را به بانک سپارند که این مبلغ مطابق قرارداد مضاربه است و سودی نیز به آن تعلق می گیرد. زمانی که نوبت تشرّف آنان فرا می رسد، اصل پول و سود را دریافت و به سازمان حجّ و زیارت می سپارند و به عمره و حج مشرف می شوند و چنانچه کسی این پول را به بانک نسپارد، نوبتی برای تشرّف او منظور نخواهد شد؛ آیا در این فرض به اصل پول و سود آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر در سال سپرده گذاری پول در بانک (همان سال خمسی) به حج مشرف شود، خمس ندارد ولی اگر نوبت حج پس از آن سال است، به اصل پول و سود آن خمس تعلق می گیرد البته اگر سود پول را در حساب فرد سپرده گذار منظور

نکنند و صرفاً از هزینه های او کم کنند به این سود، خمس تعلق نمی گیرد.

س ۱۴۲: آیا به درآمدی که جهت رفتن به عمره و یا زیارت مستحبی کنار گذاشته می شود، خمس تعلق می گیرد؟

ج: آری، چنانچه سال خمسی از آن بگذرد، خمس دارد.

س ۱۴۳: شخصی عازم حج است و اول سال مالی او مثلاً اول اسفند ماه است از درآمد سال مخارج گذرنامه و بلیط و ... را پرداخته و مقداری ارز برای رفتن تهیه نموده و جرکت او نیمه اسفند است خمس چه مواردی را باید پردازد؟

ج: آنچه را که تا اول سال مالی از درآمد همان سال خرج کرده خمس ندارد اما خمس ارزی که تهیه کرده است باید پردازد.

س ۱۴۴: شخصی با مال غیر مخمس به مکه رفته و به مجتهد رجوع نکرده در این صورت حجش صحیح است یا نه؟

ج: خمس را باید بدهد ولی حجش صحیح است مگر آنکه لباس احرامش را با عین مالی که متعلق خمس داشته خریده باشد و با التفات به غصب بودن آن را پوشیده باشد.

س ۱۴۵: شخصی از موجودی نقدی خود که قبلاً خمس آن را پرداخت کرده است صرف مخارج مکه یا

مسافرت تفریحی می نماید. در این صورت می تواند آن مبلغ را از درآمد سال بعد جبران کند یا باید خمس درآمد سال بعد را پردازد؟

ج: نمی تواند از درآمد سال بعد جبران نماید و باید خمس آن را بدهد.

س ۱۴۶: مخارجی را که شخص صرف زیارت مشهد یا عمره مفرده می نماید خمس دارد یا خیر؟

ج: آنچه از درآمد که قبل از گذشتن سال مالی صرف در امور مذکور می شود خمس ندارد.

س ۱۴۷: کسی که حساب سال ندارد و خمس نمی پردازد آیا شرعا می تواند فقط از مقداری از اموال را مخمس کند و به حج برود؟

ج: این کار جایز است ولی اگر می خواهد از حج خود به طور کامل نتیجه بگیرد تمام اموال خود را پاک کند.

س ۱۴۸: اگر کسی که مستطیع شده و حج بر او واجب شده برای تشریف به مکه برای انجام مناسک حج باید تقریباً شش ماه قبل هزینه حج را پردازد اگر تاریخ خمس قبل از حج باشد آیا لازم است خمس آن هزینه حج را هم بدهد؟

ج: باید خمس آن مال نیز داده شود.

ص: ۹۶

س ۱۴۹: از درآمد، زمینی خریده ام تا اینکه دو سال دیگر آن را بسازم و در آن زندگی کنم، آیا سر سال به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه برای تهیه خانه مسکونی، راهی جز نگه داشتن زمین تا چند سال نیست، خمس ندارد.

س ۱۵۰: از درآمد خود زمینی تهیه کرده که آن را بسازم ولی متأسفانه موفق به ساخت آن نشدم. سر سال مالی، خمس زمین را پرداختم. چندین سال از آن گذشت و قیمت زمین چند برابر شده است (بدون آنکه قصد تجارت داشته باشم) آیا در این فرض، به افزایش قیمت زمین، خمس تعلق می گیرد؟

ج: در فرض یاد شده، باید با حاکم شرع مصالحه صورت گیرد.

س ۱۵۱: از درآمد کسب، زمینی تهیه کرده و سر سال، خمس آن را پرداخته ام. آن را نگه داشته ام تا قیمت آن افزایش یابد، آیا به قیمت افزوده آن پس از چند

سال، خمس تعلق می گیرد؟

ج: به مقدار افزایش ارزش زمین، خمس تعلق می گیرد.

س ۱۵۲: از درآمد خود زمینی مورد نیاز، خریده و آن را به تدریج در مدت دو سال برای سکونت ساخته ام، آیا در سالی که خانه ناتمام بوده، خمس داشته است؟

ج: خیر، مصالح تهیه شده برای خانه مسکونی، خمس ندارد.

س ۱۵۳: شخصی از درآمد کسب، خانه ای خریده و چند سال در آن زندگی می کند، سپس آن را می فروشد تا خانه دیگری تهیه نماید. چنانچه این پول تا سر سال خمسی باقی بماند، خمس دارد؟

ج: اگر تا سر سال خمسی، پول آن بماند خمس دارد.

س ۱۵۴: طبقه بالای خانه ای (پیش از سکونت در آن) به اجاره داده شده، آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: حکم سرمایه را دارد و باید خمس آن را پردازد و چنانچه نمی تواند با پرداخت خمس آن امرار معاش کند، می تواند با حاکم شرع مصالحه نماید.

س ۱۵۵: خانه ای دو طبقه تهیه و بیش از یک سال در هر دو طبقه زندگی کرده ایم (هر دو طبقه مورد نیاز است). اکنون تصمیم گرفته ایم به طور موقت یک طبقه آن را برای اداره زندگی اجاره بدهیم. آیا به این طبقه سر سال، خمس تعلق می گیرد؟

ج: به اصل طبقه خانه، خمس تعلق نمی گیرد ولی به پول

اجاره چنانچه تا سر سال خمسی زیاد بیاید خمس تعلق می گیرد.

تبصره: باید توجه داشت که در سؤال مذکور، طبقه خانه هنوز از مؤونه بودن خارج نشده است هر چند به طور موقت، از آن استفاده نمی کنید؛ از این رو، به آن خمس تعلق نمی گیرد.

س ۱۵۶: آیا به پولی که از درآمد کسب تهیه شده و به عنوان رهن به صاحبخانه پرداخت می شود، خمس تعلق می گیرد؟

ج: هنگامی که برای این منظور نیاز دارد، پرداخت خمس آن واجب نیست ولی هر زمان آن را باز پس گرفت، باید خمس آن را بدهد؛ مگر آنکه برای اجاره در جای دیگر یا هزینه ضروری دیگری به آن نیاز داشته باشد.

س ۱۵۷: پولی که صاحبخانه در قالب رهن و اجاره از مستأجر می گیرد و با آن کار می کند آیا سر سال به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر در قالب قرض الحسنه بگیرد خمس به آن تعلق می گیرد و اگر در قالب رهن باشد امانت است و حق تصرف در امانت را ندارد.

س ۱۵۸: آیا به قبری که شخص برای خودش خریداری کرده است خمس تعلق می گیرد؟ آیا قیمت خرید یا قیمت فعلی؟

ج: خمس دارد و قیمت زمان خرید باید بدهد ولی اگر

پشیمان شد و نخواست خودش استفاده کند و فروخت و سود کرد باید مابه التفاوت قیمت خرید و فروشش را هم خمس بدهد.

س ۱۵۹: زمینی که خمس آن را داده اند پس از چند سال می فروشند. آیا در افزایش قیمت، خمس واجب است؟

ج: افزایش قیمت آن هم خمس دارد.

س ۱۶۰: شخصی خانه ای برای زندگی معمولی خود دارد و خانه دیگری به سبک جدید بنا کمی کند و از درآمد سال در آن خرج می کند آیا خمس دارد؟

ج: در فرض سؤال، به ساختمان نو و وسایلی که سال بر آن گذشته خمس تعلق می گیرد.

س ۱۶۱: شخصی خانه مسکونی خود را که از درآمد بین سال تهیه کرده پس از چند سال می فروشد تا خانه بزرگتری بخرد تکلیف خمس نسبت به اصل پول خانه و سودی که پس از فروش بدست آمده چیست؟

ج: قیمت تمام شده خانه خمس ندارد و مقدار ترقی قیمت آن اگر در همان سال فروش به مصرف خرید خانه یا مؤونه دیگر برسد آن هم خمس ندارد و چنانچه بعد از گذشتن سال به مصرف برسد باید خمس آن را بدهد.

س ۱۶۲: کارمند یا کارگری که در مؤسسات مشغول به کار است و در خلال مدت اشتغالش از طرف مؤسسه

ص: ۱۰۰

خانه ای با تمام تجهیزات به عنوان اجاره یا مجانی در اختیارش گذارده اند ولی چون خانه شخصی ندارد خانه ای از درآمد خود تهیه می کند که پس از بازنشستگی به خانه خود برود آیا این خانه خمس دارد یا جزء مؤونه حساب می شود؟

ج: چون فعلا مورد حاجت نیست باید خمس آن را بدهد.

س ۱۶۳: کسی که خانه ای دارد و قسمتی از آن را اجاره داده است و قسمت دیگر را خود ساکن است آیا این قسمت مورد اجاره خمس دارد و یا چون اصل خانه مورد احتیاج بوده خمس ندارد؟

ج: اگر قسمتی از خانه که اجاره داده است زائد بر احتیاج باشد خمس دارد و اگر مورد نیاز است ولی از روی ناچاری اجاره داده است باید با حاکم شرع مصالحه شود.

س ۱۶۴: کسی که خانه مسکونی از درآمد سال خرید و سالها محل سکونش بوده و پس از چندین سال می فروشد در حالیکه فعلا به آن خانه احتیاج ندارد آیا وجه فروش آن خانه خمس دارد یا بعد از زیاد آمدن از مصرف سال خمس دارد یا اصلا خمس ندارد؟

ج: اگر وجه آن تا سر سال خمسی در مؤونه مصرف نشود خمس دارد.

س ۱۶۵: شخصی خانه ای دو طبقه ساخته که مورد نیاز خانواده اوست لکن به خاطر پرداخت اقساط وام، یک

ص: ۱۰۱

طبقه آن را مدتی است اجاره داده است آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: در فرض سؤال که طبقه دوم هم مورد نیاز شخصی است باید با حاکم شرع مصالحه کند.

س ۱۶۶: دو طبقه ساختمان مورد استفاده بود اکنون که فرزندانم ازدواج کرده اند یک طبقه اضافی است و اجاره داده ایم. آیا به آن خمس تعلق می گیرد یا خیر؟

ج: به طبقه اضافی خمس تعلق می گیرد.

س ۱۶۷: اگر پولی را که نزد صاحب خانه رهن گذاشته ایم صرف خرید منزل کنیم خمس دارد؟

ج: اگر بعد از دریافت پول از صاحب خانه آن را صرف در خرید خانه مسکونی مورد نیاز کنید خمس ندارد.

س ۱۶۸: خانه ای را که به صورت قسطی خریداری نموده و از درآمد سالیانه اقساط آن را می پردازند مشمول خمس می شود یا خیر؟

ج: خانه مسکونی مورد نیاز خمس ندارد.

س ۱۶۹: اگر کسی درآمد سالش برای خرید خانه کفایت نکند و مجبور باشد چند سال پس انداز کند تا خانه تهیه کند آیا با پولهایی که سال بر آنها گذشته خمس تعلق می گیرد؟

ص: ۱۰۲

ج: اگر زمین خانه را در اثنای سال خریده و مصالح ساختمان را در سال بعد و اجرت بنا را در سال سوم پرداخته هیچکدام خمس ندارد اما اگر صرفاً چند سال پول را پس انداز کرده است و آغاز به ساخت خانه به صورت مرحله به مرحله نکرده است خمس دارد.

س ۱۷۰: آیا می توان املاک مشمول خمس را بر مبنای زمان خرید محاسبه نمود؟

ج: خمس بر اساس قیمت فعلی است ولی اگر برای پرداخت کننده مشکل و سنگین باشد می توان به قیمت سابق محاسبه کند مشروط بر اینکه هر گاه ملک را بفروشند خمس تفاوت را بدهند.

س ۱۷۱: یک منزل مسکونی ساخته ام که یک سوم پول آن غیر مخمس، و یک سوم آن قرض مضاربه ای و یک سوم آن وام می باشد آیا در صورت فروش خمس به آن تعلق می گیرد؟ اگر آن را به زمین معامله کنم و اضافی آن را خرج خودش کنم چطور؟ اگر از پول آن بلافاصله زمین خریده و اقدام به ساخت کنم چطور؟

ج: نسبت به پول غیر مخمس، خمس تعلق می گیرد.

س ۱۷۲: چند سال است که مشغول ساختن منزل مسکونی هستم پول زمین را یکجا پرداخته و بقیه کارهایش را به تدریج انجام داده ام. حکم خمس آن را بیان

ص: ۱۰۳

ج: در صورتی که مبلغ اولیه از درآمد همان سال بوده خمس ندارد اما اگر از درآمد سالهای قبل بوده خمس دارد ولی بقیه را که تدریجاً ساخته اید مشمول خمس نیست.

س ۱۷۳: شخصی برای احیای زمین موات نهري کشیده و قسمتی از آن زمین را قبل از گذشتن سال احیا نموده است آیا به این زمین خمس تعلق می گیرد؟ حکم قسمت دیگر آن زمین که بعد از گذشتن سال احیا نموده چیست؟

ج: آن قسمت که قبل از گذشتن سال احیا نموده مشمول خمس است و بقیه در آینده مشمول خمس می شود.

س ۱۷۴: خانه مسکونی که در گذشته به قیمت ناچیزی خریده ام اکنون بسیار گران شده است آیا مازاد قیمت آن خمس دارد؟

ج: خانه مسکونی هر اندازه هم قیمتش بالا برود تا زمانی که فروخته نشده است خمس ندارد اما هر زمان آن را فروختید به مازاد بر قیمت سابق خمس تعلق می گیرد مگر فوراً تبدیل به منزل مورد نیاز دیگر شود.

س ۱۷۵: آیا به پول حاصل از فروش زمین و خانه خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس دارد مگر آنکه خانه مسکونی خود را بفروشد و تا قبل از سال خمس خود منزل مسکونی دیگر بخرد.

س ۱۷۶: اگر ملکی را برای افراد معین مثلاً فرزندان خود وقف کند خمس دارد؟

ج: هر گاه قبل از گذشتن سال خمسی وقف کند خمس ندارد.

س ۱۷۷: شخصی منزلی مسکونی و یا ماشینی که برای آسایش خود چند سال قبل با پول درآمد میان سال تهیه کرده، می فروشد آیا به اصل پول و قیمت اضافی منزل و ماشین خمس تعلق می گیرد؟ بعد از گذشت سال چگونه؟

ج: اگر با آن پول در بین همان سال وسیله مورد نیاز خریداری شود خمس ندارد اما اگر همه آن یا بخشی از آن تا سر سال خمسی و یا تا یک سال نگهداری شود خمس دارد.

س ۱۷۸: آیا به مصالح ساختمانی که برای ساخت یا تعمیر منزل خریده شده و سر سال خمسی برسد خمس دارد؟

ج: اگر شروع به ساخت و یا تعمیر منزل کرده است خمس ندارد اما اگر آن را ذخیره کرده است و سر سال خمسی فرا برسد خمس دارد.

س ۱۷۹: اگر مازاد بر منزل که در آن زندگی می کنیم سه آپارتمان دیگر تهیه کردیم که برای تبدیل به احسن منزل و برای تشکیل زندگی فرزندان است که در رهن مستأجراست تا بخشی از هزینه آنها را تأمین کرده

ص: ۱۰۵

باشیم ولی هر ماه خمس درآمد را به مستحق می دهیم آیا از نظر شرعی دینی به گردن داریم؟

ج: منازلی که برای فرزندان تهیه شده است و فعلاً در رهن مستأجر است جزو سرمایه محسوب می شود و باید خمس آن توسط شما و یا فرزندان داده شود مگر از مال پاک شده آن را خریداری کرده باشید که خمس ندارد.

ص: ۱۰۶

فصل نهم: «خمس وسایل زندگی و عروسی»

س ۱۸۰: اگر انسان به چیزی نیاز دارد و آن را از درآمد تهیّه کند، بعد نیازش برطرف شود، آیا خمس به آن تعلق می گیرد؟

ج: خمس ندارد گرچه احتیاطاً با مرجع خود مصالحه کند.

س ۱۸۱: به جهت نیاز، وسایلی خریده ام ولی با اینکه بیش از یک سال از خرید آنها می گذرد هیچ استفاده ای نکرده ام. آیا به اینها خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه در معرض استفاده بوده، خمس ندارد.

س ۱۸۲: از درآمد کسب، وسایل مورد نیاز (مانند یخچال، رایانه و کتاب) تهیّه و بعد از مدّتی فروخته می شود، آیا به پول آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر در همان سال فروخته شود، چنانچه پول آن تا سر سال خمسی زیاد بیاید باید خمس آن را بدهد و اگر بعد از آن سال بفروشد، چنانچه با آن مایحتاج دیگری بخرد خمس ندارد و الا باید خمس آن را بدهد.

ص: ۱۰۷

س ۱۸۳: آیا به پولی که انسان برای ازدواج ذخیره کرده، خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس دارد.

س ۱۸۴: خانواده دختر قادر به خرید یک مرتبه جهیزیه مورد نیاز خود نیست. اگر از درآمد کسب به تدریج وسایلی به این جهت بخرد، آیا مشمول خمس می شود؟

ج: اگر وسیله برای جهیزیه بخرد، خمس ندارد.

س ۱۸۵: آیا پس از گذشت سال، به پول کسب که برای تهیه جهیزیه ذخیره شده، به گونه ای که قادر به تهیه آن یک جا نیستیم، خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس دارد.

س ۱۸۶: آیا وسایلی که پسران قبل از سال عروسی برای ازدواج تهیه می کنند، مثل جهیزیه است و خمس ندارد؟

ج: اگر عرف منطقه، تأمین این وسایل را برای زندگی بر عهده پسر بداند خمس به آن تعلق نمی گیرد.

س ۱۸۷: به علت تغییر مدل لوازم زندگی یا کوچک بودن خانه، نمی توانم تدریجاً جهیزیه دختر را تهیه کنم و پول آن را جمع می کنم. آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: به پول جمع شده برای جهیزیه، خمس تعلق می گیرد.

ص: ۱۰۸

س ۱۸۸: برای جهیزیه دختر، پول یا لوازم منزل کنار بگذاریم متعلق خمس می شود؟

ج: اگر جنس را کنار بگذارد خمس ندارد اما اگر پول را ذخیره کند خمس دارد.

س ۱۸۹: دختری که کار می کند و از درآمد خود پولی را برای جهیزیه پس انداز می کند خمس دارد یا خیر؟

ج: به پول، خمس تعلق می گیرد.

س ۱۹۰: آیا پولی که برای خرید وسایل ضروری زندگی ذخیره می شود خمس دارد؟

ج: اگر سال بر آن بگذرد خمس دارد.

س ۱۹۱: اگر فرش یا سایر لوازم زندگی را بفروشیم خمس آن را باید بدهیم؟

ج: اگر پول آن صرف در هزینه معمول زندگی نشود خمس دارد.

س ۱۹۲: بعضی می گویند اگر از وسایل اضافی خانه یک بار استفاده کنید خمس به آن تعلق نمی گیرد آیا این مطلب درست است؟

ج: ملاک عدم تعلق خمس، نیاز به آن اشیاء و وسایل است.

مثلا اگر ظروف اضافی منزل یا پتو و فرش برای مهمانی مورد نیاز باشد خمس ندارد اما اگر نیازی به آنها ندارد و بدون نیاز استفاده شود باز هم مشمول خمس قرار می گردد.

ص: ۱۰۹

س ۱۹۳: آیا به وسایل دکوری که تنها جنبه تزئینی دارند خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر زاید بر حد متعارف نباشد خمس ندارد و الا خمس آن واجب است.

س ۱۹۴: جهیزیه هایی که معمولاً برای دختر به تدریج خریده می شود خمس دارد یا خیر؟

ج: اگر دختر در معرض ازدواج است و از درآمد بین سال اشیاء لازمه را تهیه کنند خمس ندارد.

س ۱۹۵: اگر اشیایی که به عنوان جهیزیه کنار گذاشته ایم پس از گذشت سال به مصرف در مؤونه خودمان برسانیم پرداخت خمس آن لازم است؟

ج: بله، در فرض سوال خمس لازم است.

س ۱۹۶: پدر و مادری که برای پسر خود جهیزیه معمول جمع می کنند این لوازم خمس دارد یا خیر؟

ج: در مناطقی که دختر جهیزیه به همراه نمی آورد و پسر باید وسایل را تهیه کند، حکم جهیزیه جاری است.

س ۱۹۷: آیا اگر مادر از درآمد بین سال خودش وسایلی برای فرزند پسر کنار بگذارد که وقت ازدواج به ایشان بدهد خمس تعلق می گیرد یا خیر؟

ج: اگر سال بر آن وسایل بگذرد خمس دارد مگر آنکه عرف آن شهر، این وسایل را برای پسر در هنگام ازدواج ضروری بدانند که در این صورت با مرجع خود مصالحه کند.

س ۱۹۸: مواد غذایی مثل برنج و روغن و حبوبات و غیر آنها که از سال خمسی اضافه می ماند و خمس به آنها تعلق می گیرد به چه قیمتی باید حساب شود به قیمت آزاد یا به قیمت خرید؟

ج: باید قیمت فعلی آن در نظر گرفته شود و خمس آن داده شود.

س ۱۹۹: اگر از درآمد بین سال تلفن بخرد جزو مایحتاج است یا خمس دارد؟

ج: تلفن ثابت و همراه مورد نیاز برای امور شخصی خمس ندارد و تلفن محل کسب حکم سرمایه را دارد و خمس آن واجب است.

س ۲۰۰: آیا به مواد مصرفی مورد نیاز مانند مواد غذایی موجود در منزل که مقداری از آن به مصرف رسیده و مقداری از آن در انتهای سال خمسی باقی می ماند خمس تعلق می گیرد؟

ج: تمام این ها خمس دارد و می توان مبلغی به طور تخمین برای آنها در نظر گرفت و به قیمت روز در بازار آزاد محاسبه می شود.

س ۲۰۱: شخصی قالی کهنه خود را تبدیل به یکقالیچه نموده که زیر پا انداخته نشده است آیا به قیمت این فرش خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر سال بر آن بگذرد و بدون استفاده باشد خمس دارد.

ص: ۱۱۱

س ۲۰۲: آیا اگر از پولی که خمس آن را داده ایم لباسی بخریم ولی از آن لباس در طول سال استفاده نکنیم باید یکبار دیگر خمس آن را بدهیم؟

ج: خمس ندارد مگر آن را بفروشید که به مازاد قیمت خمس داده خمس تعلق می گیرد.

س ۲۰۳: چیزی را که انسان لازم دارد مانند تمبر، پاکت و غیره اگر برای نیاز بلند مدت تهیه کند و یک سال از خرید باقیمانده ، یا خرید همه آنها بگذرد در صورتی که از نظر عقلی تهیه آن برای استفاده تدریجی معقول باشد آیا خمس بر آنچه یک سال از خرید آن گذشته تعلق می گیرد؟

ج: احتیاط آن است که خمس آن را بدهد.

س ۲۰۴: آیا به پول حاصل از فروش وسایل زندگی خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر تبدیل به وسایل ضروری دیگر نشود و یا صرف در هزینه معمول زندگی نشود خمس دارد.

س ۲۰۵: آیا به هیزمهایی که برای سوخت و مصارف دیگر در روستاها ذخیره می شود خمس تعلق می گیرد؟

ج: به مقداری که از سال زیاد می آید و دارای ارزش مادی است خمس تعلق می گیرد.

س ۲۰۶: اگر شخصی چند دست لباس و کفش و کتابهای گوناگون برای مطالعه بخرد و یا خوراکی های متنوع

تهیه کند به طوری که درآمدها خرج شود باید خمس بدهد؟

ج: مخارج نسبت به اشخاص متفاوت است و ملائک رعایت شأن است و لباس و کفش و غذا و کتاب اگر مورد حاجت متعارف باشد یعنی تهیه آن در نظر عرف اسراف و زیاده روی حساب نشود خمس ندارد هر چند تمام درآمدها خرج شود اما اگر در طول سال مثلاً به دو دست لباس بیشتر نیاز ندارد و پنج دست تهیه کند خمس قیمت سه دست اضافی را باید بپردازد.

س ۲۰۷: گهواره و اثاثیه آن که مورد استفاده کودک قرار گرفته و چند سال بدون استفاده مانده اکنون آیا خمس دارد یا خیر؟

ج: در فرض سؤال که در سال اول آن را مورد استفاده قرار داده اند خمس ندارد.

س ۲۰۸: آیا اشیاء زینتی که در حد شأن خانواده است ولی نداشتن آن نقص محسوب نمی شود مشمول خمس است؟

ج: لوازم زندگی اگر در حد شأن باشد خمس ندارد.

ص: ۱۱۳

س ۲۰۹: آیا به ماشین سواری، خمس تعلق می گیرد؟ و موتور سیکلت و دوچرخه چگونه چطور؟

ج: اگر وسیله کسب نباشد و مورد نیاز و در شأن شخص و خانواده اش باشد و به پول آن هم قبلاً خمس تعلق نگرفته باشد، خمس ندارد.

س ۲۱۰: وسیله نقلیه (مانند ماشین سواری و وانت) که از درآمد تهیه شده، گاهی برای استفاده شخصی و گاهی برای باربری و اجرت و کسب و کار است، آیا خمس دارد؟

ج: به آن مقدار از وسیله که با آن کار می کند، خمس تعلق می گیرد و به مقداری که جهت نیاز شخصی مورد استفاده قرار می گیرد و با موقعیت او تناسب دارد، خمس تعلق نمی گیرد.

س ۲۱۱: با حقوق کارمندی، ماشین سواری تهیه کرده ام تا با آن کار کنم و از سودش، زندگی ام را اداره کنم زیرا حقوق کارمندی برای این منظور کافی نیست. آیا به این ماشین، خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس دارد.

س ۲۱۲: اینجانب اتومبیل سواری خود را که مورد نیازم بود، دو سال پیش خریدم و اکنون آن را فروخته و با پول آن اتومبیل نو و مدل جدید خریداری کرده ام و بقیه پول آن را نیز، از درآمد سال پرداختم؛ آیا باید خمس پردازم؟

ج: اگر اتومبیل شما برای رفع نیاز خانواده و در حد شأن شما باشد، خمس ندارد.

س ۲۱۳: آیا به پول درآمدی که برای تهیه خودروی مورد نیاز، به حساب ریخته می شود و سال هم بر آن می گذرد، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه خودرو مورد نیاز به صورت پیش فروش باشد خمس ندارد، در غیر این صورت خمس دارد.

س ۲۱۴: اگر کسی در اواسط سال خمسی اش، ماشین سواری جهت مصارف شخصی اش بخرد ولی تحویل آن به بعد از سال خمسی اش موکول شود، آیا باید خمس آن را پردازد؟

ج: خیر، لازم نیست خمس بدهد.

س ۲۱۵: شخصی جهت احتیاج شخصی خود، ماشینی خریداری کرده است. اگر برای انجام معامله یا حمل اجناس از آن استفاده کند جزو مؤونه است یا سرمایه؟

ج: اگر عرفاً برای استفاده شخصی تهیه شده است و گاهی

ص: ۱۱۵

در کسب از آن استفاده می کند خمس ندارد ولی اگر برای کسب گرفته و گاهی استفاده شخصی هم می کند خمس دارد و اگر برای هر دو جهت تهیه شده خمس نصف قیمت خرید را پردازد.

س ۲۱۶: سال گذشته خمس قیمت ماشینی که برای کار خریده بودم را پرداختم. اکنون قیمت ماشین ترقی کرده است. آیا لازم است خمس ترقی قیمت را امسال محاسبه و تخمیس کنم؟

ج: با فرض اینکه سال اول خمس قیمت آن را پرداخته اید، پرداخت خمس افزایش قیمت، تا ماشین را نفروخته اید لازم نیست و در صورت فروش، باید خمس قیمت مازاد پرداخت شود.

س ۲۱۷: کسی که پولی را برای خرید ماشین می پردازد ولی در سالهای بعد نوبت تحویل آن می رسد آیا باید خمس بدهد؟

ج: مسئله دو صورت دارد: یکی اینکه پول را برای خرید اتومبیل می دهد و نوبت تحویل آن دو سال دیگر است و صورت دیگر آنکه پول را می دهد تا مشمول قرعه کشی گردد و یا بعدا در زمان تعیین شده اتومبیل به او فروخته شود .

در صورت اول اگر ماشین برای سواری شخصی خودش مورد نیاز باشد و مال نیز از ملک او خارج شود به گونه ای که حق برداشت نداشته باشد خمس ندارد و الا خمس را باید

بپردازد و اگر برای حمل مسافر و بار یا رسیدگی به امور شغلش خریداری شده باشد باید خمس آن را به قیمت خرید بپردازد و در صورت دوم چه برای سواری شخصی و چه برای امور شغلی باشد باید خمس آن پول را در اول سال خمسی بدهد.

س ۲۱۸: وسایل یدکی، لاستیک زاپاس، یخ شکن و ... که برای ماشین شخصی خریداری شده و ممکن است در عرض سال مورد استفاده قرار نگیرد آیا مشمول خمس می گردد یا خیر؟

ج: اگر عرفاً برای ماشین شخصی مورد نیاز باشد خمس ندارد.

س ۲۱۹: اگر ماشین زائد بر شأن بخرد - مثلاً پیکان در شأن اوست و بنز بخرد خمس مبلغ زاید بر شأن را باید بپردازد یا خیر؟

ج: اگر عرفاً زائد بر شأن باشد خمس زائد را باید بپردازد.

فصل یازدهم: «خمس وام و قرض»

س ۲۲۰: آیا به سرمایه ای که از بانک به عنوان قرض الحسنه دریافت می شود، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر آن را قبل از رسیدن سال خمسی صرف در هزینه متعارف زندگی کند، خمس ندارد اما اگر پس انداز شود و یا سرمایه گذاری شود خمس دارد.

س ۲۲۱: آیا وام ازدواج، خمس دارد؟

ج: اگر صرف در هزینه ازدواج قبل از رسیدن سال خمسی شود، خمس ندارد و الا اگر پس انداز شود و یا سرمایه گذاری شود خمس دارد.

س ۲۲۲: آیا به وام دانشجویی، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر تا قبل از رسیدن سال خمسی صرف در هزینه دانشجویی شود خمس ندارد و الا باید خمس آن داده شود.

س ۲۲۳: به پولی که از درآمد کسب تهیه شده و به عنوان قرض الحسنه به دیگری داده ایم، آیا خمس تعلق می گیرد؟

ص: ۱۱۸

ج: چنانچه بعد از سال خمسی آن را دریافت کند، خمس دارد اما اگر در همان سال خمسی دریافت کند و صرف در هزینه متعارف زندگی شود، خمس ندارد.

س ۲۲۴: شخصی به جهت نیاز زندگی، مبلغ پانصد هزار تومان قرض کرده و از طرفی، مبلغ یک میلیون تومان از درآمد سال به کسی قرض داده است. آیا جایز است هنگام دریافت قرض، پول بدهی را کسر کند؟

ج: اگر بخواهد بدهی خود را از همین پول بدهد مقدار بدهی کسر می شود اما اگر نخواهد قرض خود را از همین پول بپردازد به تمام آن خمس تعلق می گیرد.

س ۲۲۵: آیا به کمک هزینه ای که به صورت وام به دانشجویان پرداخت می شود خمس تعلق می گیرد؟

ج: وام خمس ندارد ولی هر مقدار از آن را پس انداز کند مشمول خمس می گردد.

س ۲۲۶: قبل از سال خمسی مبلغی وام گرفته ایم و تا اول سال خمسی آن را مصرف نکرده ایم آیا پرداخت خمس آن لازم است؟

ج: خمس آن لازم است.

س ۲۲۷: کارمندی است که از طرف اداره به او وام داده می شود و در اقساط طولانی از او گرفته می شود آیا به وامی که گرفته اگر خرج نکند خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر مبلغ وام را در مصارف لازم زندگی خرج کند خمس ندارد و اما اگر آن را پس انداز یا سرمایه گذاری نماید خمس دارد.

س ۲۲۸: شخصی که در آخر سال ۱۰۰،۰۰۰ تومان اضافه دارد و از طرفی ۵۰،۰۰۰ تومان بدهکاری دارد چقدر خمس پردازد؟

ج: چنانچه بدهی را از درآمد همان سال می پردازد به مقدار باقی مانده باید خمس دهد اما اگر قصد دارد که بدهی را از درآمد سال بعد پردازد به تمام موجودی باقیمانده او در سر سال خمسی خمس تعلق می گیرد.

س ۲۲۹: شخصی مبلغی بدهکار است و مبلغی هم معادل یا کمتر از آن وجه نقد دارد و سال خمسی او رسیده است آیا به مبلغ موجودی خمس تعلق می گیرد و یا چون مبلغی معادل وجه موجود یا بیشتر مقروض است به مبلغ موجود خمس تعلق نمی گیرد؟

ج: اگر قصد دارد که بدهی خود را از همین مبلغ موجودی بدهد به مقدار این مبلغ، خمس تعلق نمی گیرد و اما اگر بدهی خود را از درآمد آینده بدهد به این پول خمس تعلق می گیرد.

س ۲۳۰: اگر اقساطی داشته باشیم که چند روز پس از سال مالی وقت پرداخت آن است می توانیم از موجودی کسر کنیم؟

ج: اگر قبل از سال مالی اقساط را پردازید خمس ندارد

ص: ۱۲۰

ولی بدون اداء نمی توانید از موجودی کسر کنید.

س ۲۳۱: مطالباتی از مردم داریم و سال خمسی ما می رسد آیا پرداخت خمس مطالبات از موجودی لازم است یا به آنها تعلق نمی گیرد؟

ج: می توانید خمس مبلغی را که از مردم طلب دارید بپردازید لکن واجب نیست از موجودی نقد بدهید و می توانید صبر کنید هر وقت وصول شد وجوهاتش را فوراً بپردازید.

س ۲۳۲: مبلغی که انسان به اشخاص قرض الحسنه می دهد اگر پس ندهد خمس به آن تعلق می گیرد؟

ج: اگر متمکن از پس گرفتن نباشد در حکم تلف است و پرداخت خمس آن فعلاً-لازم نیست به شرط آن که مسامحه در مطالبه نکرده باشد.

س ۲۳۳: اینجانب بدون داشتن خانه شخصی رنج می برم و بدون وام قدرت خرید خانه ندارم بدین جهت با دریافت وام خانه ای خریده ام آیا در مبدأ سال خمسی به مازاد بر مایحتاج خمس تعلق می گیرد و آیا به هنگام پرداخت اقساط وام تخمیس قسطها را واجب می دانید؟

ج: تخمیس قسطها واجب نیست اما زاید بر قسطها اگر داشته باشید خمس دارد.

س ۲۳۴: شخصی از صندوق قرض الحسنه ای وام چهار ساله ای دریافت می کند و در مدت سه سال و نیم

ص: ۱۲۱

اقساط آن را می پردازد در آخر سال که حساب خود را می رسد حدود ۵,۰۰۰,۰۰۰ تومان پس انداز و ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ تومان بدهی دارد آیا می توان بدهی مزبور را کسر نمود یا اینکه ۵,۰۰۰,۰۰۰ تومان مشمول خمس است؟

ج: اگر بدهی خود را از موجودی پردازد می تواند کسر کند و الا به کل موجودی خمس تعلق می گیرد.

س ۲۳۵: دانشگاهها پولی به عنوان قرض (بورسیه) به دانشجویان می دهند و بعدا به تدریج پس می گیرند آیا این پول خمس دارد؟

ج: چون مصرف تحصیل می شود خمس ندارد.

س ۲۳۶: اگر شخصی چهار ماه قبل از این که حساب سالش برسد پولی را که کار کرده به شخصی قرض بدهد و بعد از دو سال شخص قرض گیرنده بدهی اش را پردازد آیا مدت دو سالی که بر پولش گذشته خمس به این پول تعلق می گیرد؟

ج: بعد از وصول طلب باید خمس آن را داد.

س ۲۳۷: شخصی بدهی اقساطی دارد و اقساط آن چند سال طول می کشد مثل اینکه وامی از بانک می گیرد و خرج منزل مسکونی می کند آیا می تواند همه بدهی را از درآمد سال کسر کند؟

ج: تمام بدهی را نمی تواند از درآمد سال کسر کند و صرفا

بدهی همان سال را می تواند کسر کند.

س ۲۳۸: اگر شخصی وامی به مبلغ سیصد هزار تومان از بانک می گیرد و دویست هزار تومان از این وام در میان سال خرج کند و فقط یکصد هزار تومان تا سر سال خمسی می ماند و از آن طرف یکصد هزار تومان قسط پرداخت کرده است آیا به این یکصد هزار تومان خرج نکرده خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس به این مبلغ تعلق می گیرد.

س ۲۳۹: در رابطه با بدهی مؤجّل (بدهی که زمانش به زودی می رسد) آیا انسان می تواند هنگام محاسبه مقدار آن را از درآمد کم کند؟

ج: اگر بدهی را پیش از سال خمسی ادا کند به مقدار آن از درآمد کسر می شود.

ص: ۱۲۳

فصل دوازدهم: «خمس سگه و طلا»

س ۲۴۰: آیا به سگه بهار آزادی، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر از درآمد کسب تهیه شده و از مخارج سال زیاد بیاید، خمس دارد.

س ۲۴۱: آیا به طلای ذخیره شده، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه از درآمد کسب تهیه شده و از آن به هیچ وجه استفاده نمی شود، باید سر سال خمس آن را پردازد.

س ۲۴۲: آیا به انگشتر طلا برای مرد، خمس تعلق می گیرد؟

ج: پولی که در راه حرام صرف شود، جزو مؤونه نیست و باید خمس آن پرداخت شود.

س ۲۴۳: آیا به طلا و زیور آلات زنانه که شوهر از درآمد خود برای همسرش تهیه می کند خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر به مقدار متعارف و مناسب شأن او باشد، خمس ندارد.

س ۲۴۴: شوهرم برای من مقداری زیورآلات تهیه کرده است ولی به طور اتفاق تا سر سال خمسی، مورد استفاده قرار نگرفت. آیا باید خمس آن را بدهم؟

ج: چنانچه در معرض استفاده و در شأن شخص باشد، خمس ندارد هرچند به طور اتفاق، یک سال از آن استفاده نکنید.

س ۲۴۵: آیا به طلا و زیورآلات زنانه که زن از درآمد شخصی تهیه کرده و خود را با آن زینت می کند بعد از فروختن، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر با پول آن تا قبل از رسیدن سال خمسی چیزی که مورد نیاز او است بخرد خمس ندارد اما اگر آن را نگه دارد تا سر سال خمسی او برسد باید خمس آن را بپردازد.

س ۲۴۶: زنی که پیر است و فرزندانش مخارج او را می پردازند مبلغی از پولهای خود را صرف خرید طلا می نماید. آیا این طلاها خمس دارد؟

ج: اگر مورد نیاز و مصرف اوست و در شأن او هم هست خمس ندارد.

س ۲۴۷: آیا فروش طلا برای تعویض یا صرف در کار دیگر خمس دارد

ج: اگر طلایی که مورد نیاز بوده بفروشد و قبل از گذشتن سال صرف مؤونه دیگر کند خمس ندارد و الا خمس به آن تعلق می گیرد.

س ۲۴۸: آیا به پول حاصل از فروش طلاجات خمس تعلّق می‌گیرد؟

ج: آنچه از طریق فروش طلاجات زینتی و مورد مصرف بدست آید در صورتی که صرف در هزینه معمول زندگی شود خمس ندارد اما اگر پس انداز شود یا با آن سرمایه‌ای تهیه شود خمس دارد.

ص: ۱۲۶

فصل سیزدهم: «خمس کتاب و رایانه»

س ۲۴۹: آیا به کتاب، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه کتاب، مورد نیاز و در شأن شخص باشد، خمس ندارد.

س ۲۵۰: آیا به کتاب هایی که برای ترم های آینده تهیه می کنیم، خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر داشتن آنها مورد نیاز و در شأن شخص باشد، خمس ندارد.

س ۲۵۱: در صورتی که کتاب مورد نیازم را تا یک سال مورد استفاده قرار ندهم، آیا خمس دارد یا خیر؟

ج: چنانچه در معرض استفاده و در شأن شخص باشد، خمس ندارد هرچند به طور اتفاق، یک سال از آن استفاده نکنید؛ البته بهتر است با حاکم شرع در این زمینه مصالحه صورت گیرد.

س ۲۵۲: آیا به وسایل تحصیلی (از قبیل دفتر و خودکار)،

ص: ۱۲۷

خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه خودکار و دفتر بدون استفاده تا سر سال خمسی زیاد بیاید، خمس دارد.

س ۲۵۳: آیا به رایانه و ابزار جانبی آن، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه رایانه و ابزار جنبی آن، مورد نیاز و در شأن شخص باشد، خمس ندارد مگر رایانه ابزار کسب او باشد.

س ۲۵۴: آیا به سی دی و نوار، خمس تعلق می گیرد؟

ج: چنانچه نوار و سی دی مورد نیاز است، خمس ندارد.

تبصره: اگر نوار و سی دی خام تا قبل از سال خمسی مورد استفاده قرار نگیرد، خمس دارد.

س ۲۵۵: آیا به اشتراک اینترنت که مقداری از ساعات آن سر سال خمسی باقی می ماند، خمس تعلق می گیرد؟

ج: خمس ندارد گرچه بهتر است با حاکم شرع مصالحه صورت گیرد.

س ۲۵۶: اهل علمی کتابخانه دارد و در عرض سال بعضی از کتب مورد استفاده قرار نمی گیرد بفرمایید که آیا این نوع کتاب

مورد تعلق خمس است یا خیر؟

ج: اگر در معرض مراجعه و استفاده باشد که به حسب حال آن شخص مورد حاجت او شمرده شود خمس ندارد هر چند اتفاقاً

چند سال هم مورد مراجعه قرار نگیرد.

ص: ۱۲۸

س ۲۵۷: آیا کتابهای داستانی که شخص می خرد و یک بار می خواند و دیگر به درد او نمی خورد خمس دارد؟

ج: خمس ندارد.

ص: ۱۲۹

فصل چهاردهم: «پرداخت خمس»

س ۲۵۸: خمس را باید به چه کسی پرداخت کنیم؟

ج: باید به مرجع تقلید خود یا مجتهدی که مانند او از نظر کمیّت و کیفیت به مصرف می رساند، پردازد و نیز می تواند در جایی مصرف کند که مرجع تقلیدش اجازه می دهد.

س ۲۵۹: آیا خمس (سهم امام علیه السلام) را باید به مجتهد اعلم داد؟

ج: خیر، لازم نیست به مجتهد اعلم (مرجع تقلید) داد، بلکه جایز است به مجتهد دیگری که همانند مجتهد اعلم به مصرف می رساند، پرداخت کرد.

س ۲۶۰: آیا در پرداخت خمس لازم است به مستحق گفته شود که این پول خمس است؟

ج: خیر، لازم نیست گفته شود بلکه می تواند به عنوان هدیه به او بدهد و یت خمس کند مگر بدانند که آن فقیر غالباً از گرفتن خمس اجتناب می کند که باید تذکر داده شود.

تبصره: فرض مسئله جایی است که شخص برای به مصرف

ص: ۱۳۰

رساندن سهم سادات و سهم امام علیه السلام، از حاکم شرع اجازه گرفته باشد.

س ۲۶۱: از کسی طلبکار هستم؛ آیا جایز است طلب خود را بابت خمس حساب کنم؟

ج: اگر بدهکار مستحق است، باید با اجازه حاکم شرع باشد.

س ۲۶۲: کسی به واسطه جهل و ندانستن مسأله، سهم سادات و امام معصوم علیه السلام را در کار خیری صرف کرده است ولی این مصرف نمودن بدون اجازه مجتهد جامع شرایط انجام گرفته است. تکلیف این شخص چیست؟

ج: عمل او موجب برائت ذمه او از خمس نمی شود و باید به حاکم شرع (مرجع یا مجتهد جامع شرایط) مراجعه کند و از او اجازه بگیرد.

تبصره: از آنجا که امر خمس و سهم امام علیه السلام با مجتهد جامع شرایط است، علم و جهل در آن تأثیری ندارد و باید آن را به او تسلیم کند و در صورتی که بدون اجازه او مصرف نموده، باید مسأله را با او در میان بگذارد.

س ۲۶۳: آیا می توان خمس را در امور فرهنگی و احداث اماکن علمی و دانشگاهی، مصرف کرد؟

ج: باید طبق اجازه حاکم شرع مصرف شود.

ص: ۱۳۱

س ۲۶۴: آیا جایز است خمس مال را از جنس دیگر (غیر پول نقد)، بپردازیم؟

ج: آری، جایز است.

س ۲۶۵: آیا پرداخت خمس به صورت اقساط جایز است؟

ج: در صورتی که مرجع او یا مجتهد به او اجازه دهد، مانعی ندارد.

س ۲۶۶: معنای دستگردان در خمس چیست و ثمره آن چه می باشد؟

ج: چون خمس را به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بدهکار هستید و لذا برای آنکه اجازه در مصرف و مهلت در پرداخت خمس داشته باشید با حاکم شرع و یا نماینده او دستگردان می نمایید.

س ۲۶۷: آیا می شود به فرزند در جهت طبابت و درمان وی خمس و زکات داد؟

ج: جایز نیست مگر با اجازه از حاکم شرع باشد.

س ۲۶۸: آیا سهم مبارک امام علیه السلام و سهم سادات را می شود دستگردان کرد؟

ج: دستگردان آن با حاکم شرع و یا وکیل آنها در دستگردان مانعی ندارد.

س ۲۶۹: اگر سر سال خمسی برسد و خمس موجودی را جدا نماید آیا می تواند در بقیه موجودی تصرف کند؟

ص: ۱۳۲

ج: تصرف در بقیه مال اشکان ندارد.

س ۲۷۰: اگر کسی از ابتدای کار تا اینکه سن اش پنجاه سال شده الان می خواهد خمس بدهد چطور این خمس را حساب کند؟

ج: باید در نزد مجتهد و یا مرجع خود و یا نماینده مورد اطمینان مرجع خود برود و موجودی فعلی خود را محاسبه کرده و خمس آن را بپردازد.

س ۲۷۱: اگر بچه نابالغ مالی داشته باشد و بر آن مال خمس واجب شود آیا ولی یا غیر ولی می تواند از مال خودش خمس آن را ادا نماید؟ اگر مادر مالی داشته باشد و خمس بر آن واجب شود آیا پسرش می تواند خمس مال مادر را از مال خودش ادا کند؟

ج: ولی بچه نابالغ می تواند از مال خود آن را بپردازد اما غیر ولی باید از ولی این بچه اجازه بگیرد و در صورت رضایت ولی می تواند از مال خود خمس او را بدهد و همچنین پسر در صورت رضایت مادر می تواند از مال خود خمس مادر را بدهد.

س ۲۷۲: کسی که خمس نمی دهد آیا می شود به زور از آنها خمس گرفت؟

ج: این کار انجام نشود.

س ۲۷۳: در چه صورتی می توان به زمان گذشته محاسبه کرد؟

ص: ۱۳۳

ج: در صورتی که قدرت پرداخت را به قیمت فعلی ندارد و قصد فروش آن جنس را هم ندارد به قیمت گذشته محاسبه نماید.

س ۲۷۴: در زمان دستگردان، با دستگردان کردن ذمه شخص تا چه زمان بریء می باشد؟

ج: تا زمانی که حاکم شرع به او اجازه دهد.

س ۲۷۵: از آنجا که صبی مقلد نیست و مرجع تقلید ندارد خمس او به چه مبنایی محاسبه می گردد؟

ج: در اکثر مسایل خمس اختلافی وجود ندارد و در مسایل نادر که اختلافی است باید احتیاط کند و به فتوایی که موافق احتیاط است عمل کند.

ص: ۱۳۴

س ۲۷۶: آیا مردی که همسر و فرزندانش سید هستند، می تواند به آنان سهم سادات بدهد تا به مصرف مخارج خود که بر عهده او است (مثل خوراک و پوشاک) برسانند؟

ج: خیر، جایز نیست.

س ۲۷۷: آیا پدری که سید است، می تواند از خمس، مخارج تحصیل فرزندانش را پردازد؟

ج: بدون اجازه حاکم شرع، جایز نیست.

تبصره: مخارج تحصیل، جزو نفقه واجب نیست.

س ۲۷۸: آیا می شود خمس را به دانشجوی سید نیازمند بدهیم؟

ج: بدون اجازه حاکم شرع، جایز نیست.

س ۲۷۹: آیا به سیدی که معصیت کار است، می توان خمس داد؟

ج: اگر دادن خمس به او، کمک به معصیتش باشد، جایز نیست.

س ۲۸۰: آیا می توان به سادات، بیش از نیاز سال شان خمس داد؟

ج: بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

س ۲۸۱: آیا به سیدی که بیش از مخارج سالش داشته باشد، می توان خمس داد؟

ج: خیر، در سهم سادات، فقر شرط است.

س ۲۸۲: آیا می توان به زن سیده ای که فقیر است و شوهرش قادر به اداره زندگی او نیست، سهم سادات داد؟

ج: با اجازه حاکم شرع، اشکال ندارد.

س ۲۸۳: کسی که تنها از طرف مادرش سید است، آیا سهم سادات به او تعلق می گیرد؟

ج: خیر، سهم سادات تنها به کسی که از طرف پدر سید است، تعلق می گیرد.

ص: ۱۳۶

فصل شانزدهم: «اموال خمس نداده»

س ۲۸۴: آیا می توان در مال خمس نداده، تصرف کرد؟

ج: خیر، مالی که به آن خمس تعلق گرفته است، تا خمس آن را ندهد نمی تواند بدون اجازه حاکم شرع در آن تصرف کند؛ هر چند قصد پرداخت خمس را داشته باشد.

س ۲۸۵: اگر پدری مسأله خمس را رعایت نکند، آیا دادن خمس بر افراد تحت تکفل او واجب است؟

ج: اگر یقین نداشته باشند که به اموال او خمس تعلق گرفته، استفاده از آنها جایز و بر آنان تکلیفی نیست.

س ۲۸۶: رفت و آمد با خانواده ای که خمس پرداخت نمی کند، چه حکمی دارد؟

ج: معاشرت با آنان اشکال ندارد و اگر یقین نداشته باشد به غذای آنها خمس تعلق گرفته، خوردن آن نیز جایز است و چنانچه احتمال تأثیر بدهد، آنان را ارشاد کند.

س ۲۸۷: عین غذایی که در مهمانی می خوریم و خمس آن داده نشده، چه حکمی دارد؟

ص: ۱۳۷

ج: با فرض آنکه عین غذا متعلق خمس باشد خوردن آن پیش از پرداخت خمس آن یا بدون اجازه حاکم شرع، جایز نیست.

س ۲۸۸: پدرم از دنیا رفته است در حالی که می دانم خمس اموالش را نداده، تکلیف من چیست؟

ج: باید خمس آن را بدهید و بعد در آن تصرف کنید.

س ۲۸۹: آیا در خانه میتی که خمس بدهکار است، می شود نماز خواند؟

ج: اگر به عین خانه خمس تعلق گرفته باشد تصرف در این خانه حرام و نماز در آن باطل است؛ مگر آنکه بدهی او را بدهند یا تصمیم داشته باشند بدون سهل انگاری پردازند.

س ۲۹۰: آیا خواندن نماز در خانه شخصی که خمس نمی دهد، اشکال دارد؟

ج: اگر یقین ندارد که به خانه او خمس تعلق گرفته، اشکال ندارد.

س ۲۹۱: زمینی که سرمایه شخصی بوده و خمس آن پرداخت نشده، نماز خواندن در آن، چه حکمی دارد؟

ج: حکم غضب را دارد و نماز در آن باطل است؛ مگر آنکه از حاکم شرع اجازه بگیرد.

س ۲۹۲: اگر مال حلال با حرام مخلوط شود و خمس آن را بدهیم، پاک می شود؟

ص: ۱۳۸

ج: اگر خمس آن را بدهید، با چند شرط بقیه مال پاک و حلال می شود:

۱. تشخیص و جدا کردن مال حلال از حرام ممکن نباشد؛

۲. صاحب مال حرام معلوم نباشد؛

۳. مقدار مال حلال و حرام را نداند.

س ۲۹۳: اگر خمس مال حلال مخلوط به حرام و همچنین خمس معدن و گنج پرداخت شود و از مؤونه سال زیاد بیاید آیا دوباره باید خمس آن پرداخت شود؟

ج: باید خمس مال حلال مخلوط به حرام دوباره پرداخت شود اما پرداخت مجدد خمس معدن و گنج لازم نیست.

س ۲۹۴: آیا از مال حلال مخلوط به حرام می شود به مسجد کمک کرد؟

ج: اگر مقدارش را نمی داند و صاحب آن را نمی شناسد باید خمس آن را پردازد و بعد صرف مسجد کند.

س ۲۹۵: هر گاه مالی که از راه حرام به دست آمده در کار حلالی سرمایه گذاری شود و سود بدهد آیا این سود حلال است؟

ج: این سود نیز تابع سرمایه است و تصرف در هر دو حرام است.

ص: ۱۳۹

فصل هفدهم: «فرار از خمس»

س ۲۹۶: اگر طوری خرج کنیم که از مخارج سال چیزی زیاد نیاید به این منظور که خمس ندهیم آیا باز هم خمس دارد؟

ج: اگر به اندازه شأن خود مصرف نموده و زیاده روی نیز نکرده اید، خمس ندارد.

س ۲۹۷: آیا جایز است شخص قبل از رسیدن سال، اموال خود را به قصد فرار از خمس به همسرش ببخشد تا بعد از سال خمسی، او دوباره همان پول را به شوهرش ببخشد؟

ج: خیر، باید خمس آن را سر سال پردازد.

س ۲۹۸: اگر شخصی قبل از رسیدن سال، مقداری از اموال خود را واقعاً به همسرش ببخشد تا به آن خمس تعلق نگیرد، جایز است؟

ج: چنانچه واقعاً ببخشد و مقدار آن در شأن او باشد، اشکال ندارد و خمس به آن تعلق نمی گیرد ولی همسر او در صورت

ص: ۱۴۰

استفاده نکردن از آن تا سال خمسی خود و یا یک سال دیگر، باید خمس آن را بپردازد.

س ۲۹۹: آیا شخص می تواند، مهریه ای که به همسرش بدهکار است، از درآمد سال بپردازد تا به او خمس تعلق نگیرد؟

ج: آری، می تواند.

س ۳۰۰: اگر مردی برای فرار از خمس با همسر خود حيله کند و مهریه را به او بدهد و او به شوهرش رد نماید و بگوید شما جهت امرار معاش با آن کاسبی نمایید یا آن را به شوهرش قرض دهد آیا این حيله موجب سقوط خمس می شود یا خیر؟

ج: اگر زن این پول را حقیقتاً به صورت امانت به مرد بدهد که با آن کار کند و در حقیقت، مال را به شوهر پس ندهد در این صورت به خود مال خمس تعلق نمی گیرد و به سود آن در صورت مازاد بودن از مخارج خانه خمس تعلق می گیرد اما اگر قرض دهد و یا به شوهر هبه کند خمس به خود مال هم تعلق می گیرد.

ص: ۱۴۱

س ۳۰۱: مفهوم و ماهیت «مؤونه» را توضیح دهید؟

ج: «مؤونه» به مخارجی گفته می شود که در زندگی هزینه می گردد و شامل موارد ذیل است:

۱. هزینه های زندگی شخصی مانند: خوراک و پوشاک، خانه مسکونی، وسایل زندگی، وسایل نقلیه، وسایل تحصیلی، رایانه، هزینه ازدواج و...؛

۲. هدایا و بخشش هایی که به افراد می دهد مانند خیرات، صدقات، جوایز و...؛

۳. مخارج سفر حج (واجب و مستحب)، سفر زیارت، گردش و تفریح؛

۴. حقوقی که بر عهده شخص است مانند دیه، غرامت و کفاره.

توضیح: هزینه های زاید بر نیاز و شأن افراد، جزو مؤونه محسوب نمی شود؛ بنابراین، اگر بیشتر از این مقوله صرف کند به گونه ای که عرفاً اسراف شمرده شود باید سر سال، خمس آنها را پردازد.

س ۳۰۲: فرق خمس با مالیات را بیان کنید؟

ج: «خمس» یک واجب الهی و عبادی است که در آن قصد قربت معتبر است ولی «مالیات» یک حکم قانونی و حکومتی و تابع شرایط زمان و مکان است و هیچ گونه منافاتی با خمس ندارد. از این رو، پرداخت مالیات نمی تواند جایگزین خمس گردد.

مصالحه

س ۳۰۳: «مصالحه» را توضیح دهید؟

ج: هرگاه برای شخص، در تعلق خمس یا مقدار آن، شک حاصل شود و یا آنکه خواهد خمس را به ذمه بگیرد، می تواند جهت تصرف در آن مال، به حاکم شرع یا نماینده او مراجعه کند تا به مقدار مناسب با این شخص مدارا کند و یا بدهکاری او را بپذیرد. این عمل را «مصالحه» گویند.

سال خمسی

س ۳۰۴: سال خمسی چیست؟

ج: هرگاه انسان از راه زراعت، صنعت، تجارت و یا از طریق کارگری و کارمندی در موسسات گوناگون، در آمدی به دست آورد، خمس (یک پنجم) آن به امام علیه السلام و سادات اختصاص می یابد و باید آن را در عصر غیبت به فقیه جامع

ص: ۱۴۳

شرایط بدهد. البته به او فرصت داده شده تا یک سال صبر کند و چنانچه در این مدت، در نیازهای خود و خانواده استفاده نکند و تمام یا مقداری از آن تا پایان سال زیاد بیاید، باید خمس آن را بپردازد. این امر در حقیقت، نوعی ارفاق و آسان گیری در زندگی فرد به شمار می رود. این فرصت یک ساله را «سال خمسی» یا «مالی» گویند.

دستگردان

س ۳۰۵: دستگردان چیست؟

ج: «دستگردان» آن است که کسی به اموالش خمس تعلق گرفته و نمی تواند فوراً کل آن را پرداخت کند یا اینکه با پرداخت آن در عسر و حرج قرار می گیرد؛ در این صورت، خمس آن را به مجتهد جامع شرایط یا نماینده اش می دهد سپس همان را از او قرض می کند تا به تدریج در آینده بپردازد.

ومن الله التوفیق

ص: ۱۴۴

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

